

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кафедра кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ

Навчально-методичний посібник

Одеса
Фенікс
2021

Рекомендовано до друку навчально-методичною радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 1 від 21 вересня 2021 р.)

Укладачі:

Л.І. Аркуша – д.ю.н., професор, завідувачка кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності НУ «Одеська юридична академія»;

Л.М. Гуртієва – к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності НУ «Одеська юридична академія»;

М.О. Д'ячкова – к.ю.н., асистент кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності НУ «Одеська юридична академія»;

І.В. Загородній – к.ю.н., доцент кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності НУ «Одеська юридична академія»;

А.В. Мурзановська – к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності НУ «Одеська юридична академія»;

А.В. Підгородинська – к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності НУ «Одеська юридична академія»;

О.О. Торбас – д.ю.н., доцент, професор кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності НУ «Одеська юридична академія»

Рецензенти:

завідувач кафедри криміналістики Національного університету «Одеська юридична академія», член-кореспондент Національної академії правових наук, Заслужений діяч науки і техніки України, д.ю.н., професор **В.В. Тіщенко**;

професор кафедри кібербезпеки та інформаційного забезпечення Одеського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент **О.М. Засць**

Теорія та практика розслідування злочинів в умовах протидії : навч.-метод. посібник [Електронне видання] / Л.І. Аркуша, Л.М. Гуртієва, М.О. Д'ячкова І.В. Загородній, А.В. Мурзановська, А.В. Підгородинська, О.О. Торбас ; НУ «ОЮА». Одеса : Фенікс, 2021. – 129 с. – Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/16151>, <https://doi.org/10.32837/11300.16151>

ISBN 978-966-928-779-3

Навчально-методичний посібник адресований аспірантам (здобувачам вищої освіти) для підготовки до занять зі спеціального курсу «Теорія та практика розслідування злочинів в умовах протидії». Посібник містить тематичний план навчальної дисципліни, тематичний виклад навчальної дисципліни з матеріалами для вивчення, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, питання для підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, рекомендовану літературу.

УДК 343.985:343.9.01(073)

ISBN 978-966-928-779-3

© Л.І. Аркуша, Л.М. Гуртієва, М.О. Д'ячкова, І.В. Загородній,
А.В. Мурзановська, А.В. Підгородинська, О.О. Торбас, 2021

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Теорія та практика розслідування злочинів в умовах протидії» призначена для здобувачів, які навчаються за освітньою програмою підготовки докторів філософії з галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Актуальність курсу. Навчальна дисципліна «Теорія та практика розслідування злочинів в умовах протидії» присвячена поглибленому вивченню особливостей виявлення та розслідування злочинів в умовах протидії з боку злочинців, направлена на розширення знань здобувачів щодо основних інститутів криміналістики, кримінального процесу, теорії оперативно-розшукової діяльності задля встановлення основних проблем, які можуть бути вирішені в ході подальшої наукової роботи здобувачів.

Протидія виявленню та розслідуванню злочинів набуває характер вкрай негативного явища. У досить небезпечних формах вона проявляється при розслідуванні злочинів, які вчиняються злочинними організаціями, організованими злочинними групами або окремими особами на професійній основі. Усе це відбувається на фоні суттєвих труднощів, викликаних фактичною відсутністю відповідних рекомендацій щодо тактики й організації подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів. Прийняття КПК України у 2012 році, постійні зміни до нього та реформування правоохоронних органів в Україні вплинули на створення злочинцями нових прийомів протидії розслідуванню та обумовлює необхідність застосування відповідної тактики її подолання.

Ці обставини багато в чому визначають необхідність усебічного вивчення особливостей виявлення та розслідування злочинів в умовах протидії, її проявів та особливостей нейтралізації такої протидії з урахуванням сучасних умов.

Метою даного курсу є надати уявлення про наявні концепції протидії розслідуванню злочинів та тактичні основи подолання такої протидії з урахуванням сучасних умов

Основними завданнями даного курсу є:

- визначити загальні тенденції та напрями протидії розслідуванню злочинів;
- здійснити всебічний аналіз проявів протидії розслідуванню злочинів;
- окреслити наявні поняття та визначити сутність подолання протидії розслідуванню злочинів;
- систематизувати типові слідчі ситуації, версії та напрями подолання протидії розслідуванню злочинів;
- сформулювати тактичні особливості подолання протидії проведенню окремих слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій;
- визначити особливості тактичних операцій як інструменту для подолання протидії розслідуванню злочинів;
- окреслити тактичні особливості подолання протидії розслідуванню

окремих категорій злочинів.

Заплановані результати.

Після закінчення курсу здобувач повинен **знати**: поняття та напрями протидії розслідуванню злочинів; ознаки протидії розслідуванню злочинів; механізм протидії розслідуванню злочинів; сутність системи організації нейтралізації протидії розслідуванню злочинів правоохоронними органами в умовах їх реформування; загальнотеоретичні принципи права для обґрунтування практичних завдань галузі спеціалізації та врегулювання конкретних прикладних питань; сучасні інформаційні технології для пошуку, обробки та організації відповідної інформації у практичній та науково-дослідній сферах; положення кримінального права, кримінального процесу, кримінології, кримінально-виконавчого права, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності, із застосуванням окремих положень при виявленні та розслідуванні злочинів з урахуванням їх специфіки; наявну практику роботи національних правоохоронних органів, для вирішення інноваційних завдань подолання протидії розслідуванню злочинів, здійснення кримінального провадження; тактичні положення використання можливостей ЗМІ та громадських організацій у нейтралізації протидії розслідуванню злочинів

Крім того після закінчення курсу здобувач повинен **вміти**: здійснювати професійну правову оцінку злочинної діяльності в цілому та вміти встановлювати контакти з окремими представниками кримінального середовища з урахуванням слідчих ситуацій, які виникають в ході кримінального провадження; ініціативно приймати обґрунтовані самостійні рішення, що виникають в ході кримінального провадження при розслідуванні злочинів з урахуванням їх специфіки; вивчати, аналізувати й оцінювати інформацію та обставини, що виникають при розслідуванні злочинів в умовах протидії, ґрунтуючись на наявному позитивному досвіді правоохоронних органів; використовувати теоретичні, методологічні та практичні підходи в ході кримінального провадження при розслідуванні злочинів в умовах протидії; самостійно приймати процесуальні рішення та забезпечувати їх юридичне оформлення в ході кримінального провадження при розслідуванні злочинів в умовах протидії; самостійно планувати, організовувати, підготувати та здійснювати слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії, з подальшим аналізом отриманих результатів; використовувати науково-технічні, криміналістичні та оперативно-розшукові засоби у практичній та науково-дослідницькій діяльності; застосовувати профілактичні та запобіжні заходи, організовувати досудове розслідування злочинів в умовах протидії із застосування відповідних тактичних прийомів, тактичних операцій, тактичних комбінацій; організовувати діяльність оперативних підрозділів з метою виявлення та попередження злочинів проти особи; самостійно організовувати роботу слідчої чи слідчо-оперативної групи в процесі виявлення, попередження та розслідування злочинів в умовах протидії, зі здатністю прийняття відповідних керівних рішень; обґрунтовувати, систематизувати та презентувати результати власних досліджень під час участі у студентських наукових заходах (та інших заходах, у тому числі за участі представників правоохоронних органів).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ПРОТИДІЯ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ, ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ

Наукова розробленість знань щодо протидії розслідуванню злочинів
Поняття та сутність протидії розслідуванню злочинів

Тема 2. КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЯВІВ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Суб'єкти протидії розслідуванню злочинів
Мета й мотиви протидії розслідуванню злочинів
Форми, прийоми та обстановка протидії розслідуванню злочинів

Тема 3. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Поняття та класифікація подолання протидії злочинів
Правове регулювання подолання протидії розслідуванню злочинів

Тема 4. ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ, ВЕРСІЇ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Поняття типової слідчої ситуації та її значення у розслідуванні злочинів
Типові слідчі ситуації та версії при подоланні протидії розслідуванню злочинів
Планування діяльності з подолання протидії розслідуванню злочинів

Тема 5. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ ПРОВЕДЕННЮ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Загальна характеристика специфіки слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів
Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляд, обшук, допит)
Негласні слідчі (розшукові) дії за КПК України та їх відмінність від оперативно-розшукових заходів
Деякі особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів

Тема 6. ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Поняття та сутність тактичної операції

Значення та загальна характеристика окремих тактичних операцій при розслідуванні злочинів в умовах протидії

Тема 7. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЗЛОЧИНІВ

Типові слідчі ситуації, версії та напрями подолання протидії розслідуванню шахрайств

Форми та заходи по протидії злочинних організацій слідчим та оперативно-розшуковим підрозділам. Деякі заходи щодо подолання протидії злочинних організацій, які володіють корумпованими зв'язками

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1 ПРОТИДІЯ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ, ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ

Мета вивчення

Систематизувати криміналістичні знання щодо сутності та поняття протидії розслідуванню злочинів

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Визначати та класифікувати існуючі поняття протидії розслідуванню.
2. Дискутувати щодо особливостей визначення поняття протидії розслідуванню

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
5. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса: Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
6. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
8. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
9. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
10. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування:

- автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
11. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvvy/01_2018/34.pdf
 12. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
 13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
 14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
 15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
 16. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
 17. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
 18. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
 19. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Біжник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 20. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
 21. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
 22. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf
 23. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.

- 24.Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
- 25.Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
- 26.Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

План

1. Наукова розробленість знань щодо протидії розслідуванню злочинів
2. Поняття та сутність протидії розслідуванню злочинів

Матеріали для вивчення

1. Наукова розробленість знань щодо протидії розслідуванню злочинів

Проблема протидії розслідуванню злочинів цікавила вчених-криміналістів не тільки з моменту становлення науки криміналістики як такої, а й набагато раніше. Так, у різні періоди історії описувалися деякі способи отримання правдивих зізнань.

Але, власне сама протидія розслідуванню стала предметом дослідження низки докторських і кандидатських дисертацій, безлічі інших наукових робіт з початку 90-х рр. минулого сторіччя.

За даною проблематикою були захищені докторські дисертації таких зарубіжних учених як: В. М. Карагодін, І. А. Ніколайчук, В. В. Трухачов, Е. У. Бабаєва, І. В. Тішутіна.

Перелічені дисертаційні дослідження стосувалися загальних теоретичних положень формування криміналістичного вчення про протидію та її подолання, без урахування методик розслідування окремих видів злочинів.

Предметом дослідження захищених кандидатських дисертацій зарубіжних та вітчизняних учених, стало подолання протидії розслідуванню окремих видів злочинів. Це такі вчені як: М. В. Щеголева, І. В. Нецкін, С. А. Бурлін, О. І. Звягін, І. І. Фуражкіна, А. А. Хараєв, О. О. Ляхненко, В. Г. Рубцов, О. В. Коптяєва, О. О. Косинкін, М. Г. Бушинська, А. А. Навалихин, Р. М. Шехавцов, О. В. Александренко, Б. В. Щур, І. В. Грицюк.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемам подолання протидії, дає можливість констатувати, що зазначені дослідження проводилися без урахування умов сьогодення, деякі роботи описували проблеми в інших соціальних та правових умовах, залишивши без розгляду питання, що потребують більш детального та комплексного вирішення з урахуванням змін, що відбулися у злочинній діяльності. Так, у жодному дослідженні, не надавалося комплексної характеристики протидії з урахуванням наступних елементів: визначення поняття та сутності «подолання слідчими та працівниками оперативних підрозділів протидії злочинців», типових характеристик прийомів, суб'єктів протидії, їхніх мотивів об'єктів впливу, обстановки чинення протидії, а саме: часу, місця, умов, в яких вона чиниться, кримінально-правової складової у їх взаємозв'язку; правових

засад регулювання діяльності щодо подолання протидії розслідуванню злочинів; типових слідчих ситуацій, що виникають при подоланні протидії розслідуванню злочинів; особливостей планування розслідування злочинів в умовах протидії; взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів при подоланні протидії розслідуванню злочинів; тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів; використання засобів масової інформації з метою подолання протидії розслідуванню злочинів та інше.

2. Поняття та сутність протидії розслідуванню злочинів

Перед тим, як запропонувати набір понять та категорій у тій чи іншій теорії, необхідно єдине базове визначення цієї самої теорії.

В етимологічному розумінні термін «протидія» означає дію, яка спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй. Тобто існує певний зв'язок між дією і протидією.

У побутовому розумінні протидія розглядається як перешкоджання чому не будь, або кому не будь. Згідно зі словником протидія – це дія, що спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй.

Щодо соціальних систем протидія отримує свій розвиток там, де відбувається зіткнення інтересів груп чи окремих людей. Протидія об'єктивно існує і у сфері кримінального судочинства, оскільки подія злочину зазвичай знаходиться у фокусі протиборчих інтересів. Закономірності такого протиборства, на думку деяких авторів, складають загальний об'єкт усіх суміжних наук кримінального циклу.

Так, сутність протидії – в активній мотивованій діяльності особи, яка створює іншій діючій особі будь-які перешкоди або перепони.

Щодо визначення протидії розслідуванню злочинів у теорії криміналістики існують декілька підходів.

У одному з них під протидією розуміються будь-які діяння винних та сприяючих їм осіб, які вчиняються з метою зменшення суворості кримінальної відповідальності або ухиляння від неї взагалі.

Одними із перших у своїх роботах визначення протидії розслідуванню спробували надати В. П. Колмаков і А. В. Дулов як «процесу пошуку істини і боротьби із протидіючими йому силами» і «... свідомо активних дій, спрямованих на зрив, зміну цілей» слідчої дії.

У цьому контексті значна кількість вчених дотримується точки зору, яка полягає в розподілі протидії розслідуванню на правомірну та неправомірну (протиправні та інші дії). П. В. Малишкін з цього приводу зазначає, що «багато способів протидії не караються законом, а деякі взагалі правомірні». Е. У. Бабаєва акцентує на тому, що протидія розслідуванню може мати випадковий характер.

Прихильники іншого, більш аргументованого з нашої точки зору підходу, (А. Ф. Волобуєв, Р. С. Белкін, С. Ю. Журавльов, В. М. Карагодін, А. М. Кустов, Л. В. Брусніцин та ін.), стверджують, що протидія розслідуванню – це система навмисних, протиправних з точки зору закону дій (бездіяльності).

А. Ф. Волобуєв зазначає, що протидія розслідуванню, як і приховування злочину, є формою ухиляння від відповідальності.

Про протидію як фактор, властивий розслідуванню, зазначає Р. С. Белкін, який уналежив до закономірностей об'єктивної дійсності, які досліджуються криміналістикою, й закономірності приховування злочину. При цьому, Р. С. Белкін визначає протидію розслідуванню як протиправну діяльність осіб, зацікавлених у результаті справи. Протидія розслідуванню виражається в діях, безпосередньо спрямованих на приховування злочину (знищення або зміна слідів злочину і злочинця, різні інсценування злочинів та ін.), на ухиляння від відповідальності (неявка на виклик слідчого або суду, виїзд до іншої місцевості, перехід на нелегальне становище та ін.).

Визначення протидії розслідуванню тільки як протиправної діяльності зацікавлених осіб не розкриває її сутність і не вказує на найбільш істотні ознаки цього поняття. Визначення ж того, у чому виражається протидія розслідуванню, є характеристикою змісту явища.

«Боротьба зі злочинністю є, фактично, активною протидією їй», правильно зазначають І. І. Басецький, І. В. Капелько, Ю. Л. Сиваков

На наш погляд, протидія розслідуванню – це умисне протиправне та інше поведження (дія або бездіяльність) злочинця і пов'язаних з ним осіб, спрямоване на перешкоджання розслідуванню і в кінцевому рахунку – встановленню істини у кримінальному провадженні.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Проаналізуйте наявні поняття «протидія розслідуванню злочинів».
2. Які вітчизняні вчені займалися дослідженням проблем протидії розслідуванню злочинів?
3. Визначте сутність та поняття «протидії розслідуванню злочинів»
4. Чи справедливим є твердження «протидія розслідуванню є формою ухиляння від відповідальності»?
5. З урахуванням змін, що відбулися у злочинній діяльності, визначте основні тенденції удосконалення діяльності, пов'язаної з протидією розслідуванню злочинів.

ТЕМА 2

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЯВІВ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Здійснити криміналістичний аналіз проявів протидії досудовому розслідуванню злочинів із визначенням суб'єктів, мети, мотивів, форм, прийомів та обстановки протидії розслідуванню злочинів

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Обговорювати та дискутувати щодо сутності проявів протидії розслідуванню злочинів.
2. Визначати мотиви, мету, форми, прийоми та особливості суб'єктів і обстановки протидії розслідуванню злочинів
3. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
5. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
6. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
8. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
9. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
10. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування:

- автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
11. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
 12. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
 13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
 14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
 15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
 16. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
 17. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
 18. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
 19. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Біжник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 20. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
 21. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
 22. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
 23. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.

24. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
25. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
26. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
27. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
28. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

План

1. Суб'єкти протидії розслідуванню злочинів
2. Мета й мотиви протидії розслідуванню злочинів.
3. Форми, прийоми та обстановка протидії розслідуванню злочинів

Матеріали для вивчення

1. Суб'єкти протидії розслідуванню злочинів. Майже в усіх визначеннях протидії розслідуванню злочинів автори не окреслюють коло осіб – суб'єктів протидії. Крім цього, О. Л. Стулін вважає, що це «винні і особи, які їм сприяють». А. М. Кустов вважає, що до таких осіб належать «різні особи, зацікавлені в ухилянні від відповідальності винного». Автори окремих робіт наводять дані про наявність протидії не тільки підозрюваного, але і з боку потерпілих та свідків. За нашими даними суб'єктами протидії виступають тою чи іншою мірою усі учасники процесу, а також інші особи в тій чи іншій мірі зацікавлені в результатах кримінального провадження.

Суб'єкти протидії розслідуванню злочинів – це: суб'єкт злочину, його співучасники й пособники; інші учасники злочинної події – потерпілий, свідки; інші особи, пов'язані зі злочинцем – родичі, друзі, товариші по службі та ін.; керівники державних, комерційних, громадських організацій, на території або у сфері діяльності яких учинено злочин.

Суб'єктом протидії можуть виступати особи різних категорій залежно від процесуального, посадового становища, ставлення до процесу розслідування, спорідненості з учасниками цього процесу і т. ін. З цього приводу суб'єктів протидії розслідуванню злочинів можна розділити на дві групи: 1-а група «внутрішні суб'єкти»: учасники процесу розслідування; суб'єкти процесу розслідування; 2-а група – «зовнішні суб'єкти» – особи, які не мають прямого відношення ні до події злочину, ні до процесу її розслідування – корумповані представники органів влади, управління; правоохоронних органів; представники ЗМІ; близькі, родичі учасників кримінального процесу і т. ін. .

Суб'єкти «внутрішньої» протидії розслідуванню злочинів реалізують свої задуми переважно шляхом приховування злочину, суб'єкти «зовнішньої» – впливом, тиском на слідчого, створенням умов для вчинення ним незаконних дій, дисциплінарного проступку або злочину і т. ін.

Суб'єкти «зовнішньої» протидії розслідуванню злочинів – службові особи підприємств, установ та організацій, де було вчинено злочин, співробітники органів виконавчої влади та представницьких органів, контрольних та ревізійних та – що особливо небезпечно – правоохоронних органів. Досить поширеними є акти протидії розслідуванню злочинів з боку представників політичних партій, профспілкових та інших громадських організацій, трудових колективів, окремих груп населення. Нарешті, протидія розслідуванню злочинів може бути здійснена з боку родичів, друзів та інших близьких підозрюваного.

2. Мета й мотиви протидії розслідуванню злочинів. Мета й мотиви протидії розслідуванню злочинів визначаються ставленням суб'єкта протидії до процесу розслідування. Прийняття рішення щодо конкретної дії має усвідомлений характер, пов'язаний з вибором мети дій, шляхів, способів і засобів її досягнення.

При чиненні протидії розслідуванню злочинів її суб'єктами переслідуються як кінцеві, так і проміжні цілі. Їхня пріоритетність змінюється залежно від специфіки слідчої ситуації та етапу розслідування злочинів.

Кінцеві цілі: не відкриття кримінального провадження; забезпечення безпеки злочинного бізнесу, лідерів і організаторів злочинних груп; приховування факту вчинення злочину в цілому, окремих епізодів злочинної діяльності, участі та ролі в ньому окремих осіб; перешкоджання встановленню характеру та розміру збитків, приховування привласненого та іншого нажитого злочинним шляхом майна; затягування термінів досудового слідства; перешкоджання залученню слідів вчинення злочину у сферу кримінального судочинства і подальшого їх використання як доказів; приховування злочинної події; приховування осіб, що вчинили злочин; уникнення відповідальності за вчинений злочин; пом'якшення кримінальної відповідальності; притягнення до відповідальності невинуватого; перешкоджання вирішенню завдань розслідування злочину та встановленню істини.

Крім цього може переслідуватися мета створення видимості високої ефективності своєї діяльності, збереження свого посадового становища, просування по службі завдяки «відповідному» сприянню «виручених» осіб чи їх покровителів. Керівники правоохоронних органів, що чинять тиск на слідчих під впливом високопосадовців правоохоронних органів або владних місцевих структур, можуть переслідувати також мету зміцнення свого авторитету, завоювання довіри особи, яка звертається із проханням, просунутися завдяки підтримці останніх по службі і т. ін.

Проміжні цілі: підкуп учасників кримінального процесу; психічний і фізичний вплив на учасників кримінального процесу; психічний і фізичний вплив на суб'єкта розслідування; вплив на джерела та матеріальні носії інформації.

3. Форми, прийоми та обстановка протидії розслідуванню злочинів

Здійснюючи протидію розслідуванню злочинів, злочинці прагнуть приховати не тільки вчинення злочину, свою участь у ньому, але й застосування ними відповідних способів протидії. У протидії розслідуванню злочинів можна виділити підготовку до чинення протидії; власне протидію; приховування протидії.

Злочинці, як правило, заздалегідь планують дії з протидії або, принаймні, попередньо обговорюють можливість її вчинення, узгоджують способи своїх дій, зокрема щодо забезпечення своєї безпеки.

Підготовка протидії розслідуванню злочинів має на меті в першу чергу дії з формування системи корумпованих зв'язків, зокрема серед адвокатів, співробітників різних державних органів, переважно тих, які мають адміністративно-владні повноваження, працівників правоохоронних органів, судів і т. ін. Крім того, підготовка може містити і підготовку самого до вчинення злочину, як способу протидії, підшукування відповідних засобів, виконавців, планування їх дій і т. ін..

Вчинення протидії розслідуванню злочинів передбачає дії суб'єктів протидії, спрямовані на перешкоджання: відкриттю кримінального провадження; збиранню, дослідженню і використанню криміналістично значимої інформації в процесі доказування у провадженнях відкритих за фактом вчинення злочинів.

Вивчення слідчої практики свідчить про специфічність протидії викриттю організованих злочинних груп та злочинних організацій. Так, окремі автори зазначають, що прийоми, методи та засоби протидії розкриттю організованої злочинної діяльності через специфічні особливості окремих проявів організованої злочинності можна розділити на дві групи. Перша з зазначених груп прийомів, засобів та методів протидії злочинних організацій викриттю реалізується їхніми лідерами: у процесі формування організованої злочинної групи (банди, організації); у ході власне організованої злочинної діяльності; у процесі некримінальної частини життєдіяльності злочинних організацій.

Друга група засобів, прийомів і методів протидії організованих злочинних груп викриттю реалізуються колективними зусиллями цих груп, їх лідерами після початку досудового слідства.

З цього приводу дуже цікавими є результати монографічного дослідження А. Ф. Волобуєва. На його думку, протидія розслідуванню злочину полягає у вживанні зацікавленими особами заходів, спрямованих на утворення перешкод у виявленні, вилученні й використанні доказів з метою ухилення від відповідальності злочинців, які здійснюються ними вже після виявлення злочину і початку його розслідування. Аналізуючи співвідношення понять «приховування злочину», «ухилення від відповідальності», «протидія розслідуванню», автор вважає, що з етимологічної та змістовної точок зору вони не є синонімами. Поняттям «приховування злочину» позначають дії осіб, спрямовані на приховування, знищення, маскування або фальсифікацію інформації (її носіїв), що вказує на факт вчинення злочину. Кожна окрема з цих дій може переслідувати певну мету, неможливість своєчасного виявлення злочину; дезорієнтацію слідства; неможливість доказування вини певної особи тощо. Але їх кінцевою домінуючою метою є уникнення від відповідальності за вчинений злочин й ухилення від покарання.

Обстановка чинення протидії розслідуванню злочинів знаходиться в певній залежності від етапів розслідування: проведення перевірочних дій при виявленні ознак злочину (до відкриття кримінального провадження); з моменту відкриття кримінального провадження за фактом вчинення злочину (внесення відомостей до ЄРДР) до повідомлення про підозру; від повідомлення про підозру до закінчення досудового розслідування за фактом злочину (проведення слідчих (розшукових) дій); від закінчення досудового розслідування до передачі провадження до суду; після передачі кримінального провадження до суду.

Значна частина ознак протидії розслідуванню злочинів, що свідчать про тиск на різних осіб, з метою протидії розслідуванню, проявляється в їх усвідомлено-вольовій поведінці, а саме: в ухилянні від контакту з правоохоронними органами (мають на меті уникнути участі в розслідуванні). Інша група ознак протидії розслідуванню злочинів, які свідчать про тиск на джерела та носії вербальної інформації, проявляється в рефлексорно-фізіологічних реакціях, що не підконтрольні свідомості.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначте поняття суб'єктів протидії розслідуванню злочинів. Надайте їх класифікацію.
2. З якою метою здійснюється протидія розслідуванню злочинів?
3. Проаналізуйте класифікацію мотивів протидії розслідуванню злочинів.
4. Визначте сутність та систематизуйте форми та прийоми протидії розслідуванню злочинів.
5. Охарактеризуйте обстановку протидії розслідуванню злочинів.

ТЕМА 3

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Систематизувати існуючі поняття подолання протидії розслідуванню злочинів та сформулювати власне ставлення до існуючих проблем забезпечення подолання протидії розслідуванню злочинів з урахуванням сучасних умов

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Визначати та класифікувати існуючі поняття подолання протидії розслідуванню злочинів.
2. Дискутувати щодо визначення поняття подолання протидії розслідуванню злочинів

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
5. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
6. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
8. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
9. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
10. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.

11. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
12. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
16. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
17. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
18. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
19. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Біжник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
20. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
21. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
22. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
23. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф.,

(Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.

24. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

План

1. Поняття та класифікація подолання протидії злочинів
2. Правове регулювання подолання протидії розслідуванню злочинів

Матеріали для вивчення

1. Поняття та класифікація подолання протидії розслідуванню злочинів.

У криміналістичній теорії, класифікації подолання протидії розслідуванню злочинів, здійснюються щодо заходів, способів, прийомів і суб'єктів подолання протидії. Однак, як правило, дослідники обмежуються безсистемною характеристикою методів, що спрямовані на подолання протидії розслідуванню в рамках конкретних слідчих (розшукових) дій або етапів розслідування.

При цьому спроб здійснити класифікацію, яка відображатиме струнку схему заходів подолання протидії розслідуванню, було небагато.

Класифікацію методів подолання протидії у формі приховування сформулював В. Н. Карагодін: безпосередній і опосередкований вплив на суб'єкта приховування. Більшість авторів одностайно уналежнюють до заходів подолання протидії: слідчі та процесуальні дії; ОРЗ; заходи щодо забезпечення безпеки учасників процесу.

Не існує єдиної думки вчених також щодо визначення суті подолання протидії розслідуванню злочинів.

Так, на думку одних учених подолання, протидії розслідуванню злочинів – це один із напрямків слідчої діяльності, у основі якого лежить мета компенсувати або нейтралізувати негативні умови й труднощі пізнання злочину .

Згідно з твердженням С. О. Бурліна попередження і подолання протидії є за своєю суттю необхідною системою заходів, що дозволяє слідчому в установленому законом порядку й у форматі правових та етичних норм вирішувати практичні завдання.

Подолання слідчим протидії А. А. Хараєв визначає як систему його адекватних заходів (організаційно-тактичні, процесуальні та інші заходи) у вигляді певного порядку дій, заснованого на системі тактико-методичних рекомендацій.

Так О. Л. Стулін наводить наступне визначає подолання протидії слідчим як систему його адекватних заходів у вигляді певного порядку дій, заснованого на системі тактичних рекомендацій. Він також пропонує спеціальні прийоми подолання протидії, під якими розуміються адекватні засоби реагування органів розслідування на певні види протидії.

Інші вчені вважають, що подолання протидії – це комплекс заходів, проведених правоохоронними органами самостійно або за допомогою інших осіб, спрямований на запобігання негативного впливу на процес розслідування злочинів.

Деякі науковці стверджують, що подолання протидії кримінальному переслідуванню – цілісна інтегративна система дій осіб, які здійснюють

кримінальне переслідування на різних стадіях досудового слідства. Ця діяльність складається із сукупності наступних напрямків: розпізнавання, спрямоване на раннє виявлення ознак протидії; припинення протидії; усунення протидії кримінальному переслідуванню або його нейтралізація. При цьому, розпізнавання полягає у виявленні ознак, за сукупністю яких у діях певних осіб установлюється факт протидії розслідуванню. Тільки після розпізнавання можливе застосування заходів щодо припинення, усунення або нейтралізації протидії. Під припиненням розуміється діяльність осіб, які здійснюють кримінальне переслідування, спрямована на переривання виявленої протидії. Припинення чого-небудь означає припинення різким утручанням, прагнення перервати будь-яку діяльність. У поняття «подолання протидії кримінальному переслідуванню» не випадково поряд з терміном «припинення протидії» уводиться термін «усунення протидії». Ці поняття відображають різні дії з подолання перешкоджання кримінальному переслідуванню. Усунути означає знищити, зжити. Синонімом дієслова «знищити» є «ліквідувати». Тільки в тому випадку, якщо протидію неможливо припинити або усунути, можуть бути застосовані заходи для її нейтралізації. Останні – це блокування (або знешкодження) дій суб'єктів.

Подолання протидії розслідуванню злочинів можливо визначити як заснований на нормативних актах та методичних рекомендаціях алгоритм дій (певна система заходів), що здійснюється відповідними суб'єктами (слідчий, працівник оперативного підрозділу, прокурор, слідчий суддя, суд), з метою припинення або нейтралізації перешкоджання зацікавленими особами реалізації завдань досудового розслідування та судового розгляду кримінального провадження.

2. Правове регулювання подолання протидії розслідуванню злочинів

Вивчення сучасного стану правового регулювання подолання протидії розслідуванню злочинів свідчить, що правові засоби подолання протидії – засновані на конституційних засадах юридичні норми трьох гілок державної влади (законодавчої, виконавчої та судової) норми права, які встановлюють відповідальність власне за вчинений злочин та діяння, що перешкоджають процесу розслідування злочинів, особливий порядок провадження в умовах чинення протидії розслідуванню, а також заходи щодо забезпечення безпеки осіб, котрі беруть участь у кримінальному судочинстві: Закони та Постанови Верховної Ради України, Укази та Розпорядження Президента України, Постанови та Розпорядження Кабінету Міністрів України, Постанови Пленуму Верховного Суду України. Система нормативних актів України щодо зазначеної проблематики концептуально поділяється на дві підсистеми: норм прямого регулювання та норм опосередкованого регулювання.

Серед указаних правових актів найвищу юридичну силу має Конституція України. Це закон прямої дії, який застосовується на всій території країни. Конституція України закріплює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

До першої групи належать норми, що передбачають кримінальну відповідальність за конкретні способи протидії розслідуванню злочинів

До другої групи належать норми, які потребують удосконалення. Зокрема, необхідно вирішити існуючий у кримінальному кодексі дисбаланс між обставинами, що пом'якшують та обтяжують відповідальність.

Для успішного подолання протидії розслідуванню злочинів необхідні розробка й застосування збалансованого комплексу як каральних, так і заохочувальних заходів кримінально-правового характеру. Ст. 45 КК України передбачає звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вперше вчинила нетяжкий злочин та активно сприяла його розкриттю. Застосування даної норми, на наш погляд, може бути ефективним і для подолання протидії розслідуванню злочинів.

Наступним правовим засобом подолання протидії розслідуванню злочинів може бути вирішення питання щодо можливості застосування до особи покарання залежно від її ставлення (сприяння розслідуванню, відсутність протидії розслідуванню і т.ін.) до розслідування злочинів та розгляду провадження (засудження з відстрочкою застосування покарання, без призначення покарання тощо). Підставою для цього є норми, що містяться в КК України, та впливають на відповідальність особи залежно від її поведінки під час досудового розслідування злочинів.

Також вбачається за доцільне віднесення лжесвідчення (ст. 384 КК України), як досить поширеної форми протидії розслідуванню злочинів, до розряду тяжких злочинів. Такі ж самі зміни повинні торкнутися підкупу, примушування до давання показань або ухилення від їх надання (ст. 373, 385 КК України); перешкоджання явці свідка, потерпілого, експерта і примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК України); приховування майна (ст. 388 КК України); втручання у діяльність працівника правоохоронного органу (ст. 343 КК України). Це дасть можливість передбачити кримінальну відповідальність також за приховування цих злочинів.

Поряд із цим, слід передбачити можливість звільнення від кримінальної відповідальності наведених у ст. 384 КК України осіб, якщо вони добровільно в ході досудового слідства, судового розгляду (до винесення вироку чи рішення суду) заявили про неправдивість раніше наданих ними показань, висновку чи перекладу.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Проаналізуйте наявні теорії подолання протидії розслідуванню злочинів.
2. Які вітчизняні вчені займалися дослідженням проблем подолання протидії розслідуванню злочинів?
3. Визначте сутність та поняття «подолання протидії розслідуванню злочинів»
4. Визначте сутність та необхідність правового регулювання подолання протидії розслідуванню злочинів?
5. Проаналізуйте діюче законодавство на наявність прогалин, що перешкоджають подоланню протидії розслідуванню злочинів.
6. Обґрунтуйте необхідність внесення змін до діючого законодавства.

ТЕМА 4

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ, ВЕРСІЇ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Визначити типові слідчі ситуації, версії та напрями розслідування злочинів у мовах протидії

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Вивчати типові слідчі ситуації, висувати версії та пропонувати напрями подолання протидії розслідуванню злочинів.
2. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в

- Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>)
 - 11.Аленін Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
 - 12.Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
 - 13.Аленін Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. за вип. І. В. Гловук. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
 - 14.Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відповід. за вип. І.В. Гловук. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
 - 15.Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
 - 16.Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
 - 17.Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
 - 18.Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
 - 19.Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
 - 20.Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
 - 21.Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії

- розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
- 22.Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
- 23.Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
- 24.Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
- 25.Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
- 26.Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
- 27.Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
- 28.Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
- 29.Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36ірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 30.Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
- 31.Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
- 32.Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
- 33.Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
- 34.Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
- 35.Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби

їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.

36. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

37. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.

38. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

План

1. Поняття типової слідчої ситуації та її значення у розслідуванні злочинів
2. Типові слідчі ситуації та версії при подоланні протидії розслідуванню злочинів
3. Планування діяльності з подолання протидії розслідуванню злочинів

Матеріали для вивчення

1. Поняття типової слідчої ситуації та її значення у розслідуванні злочинів

Правильно визначити напрям розслідування – означає знайти шляхи та засоби виявлення недостатньої інформації, що сприятиме успішному розслідуванню злочинів в умовах протидії, та можливе лише на основі глибокого аналізу слідчої ситуації.

У семантичному значенні ситуація – це сукупність обставин, становище, обстановка.

М. П. Яблоков і Т. С. Волчецька під ситуацією в загальнометодологічному значенні розуміють «обстановку, становище, які виникли в результаті збігу будь-яких обставин», у прикладному аспекті – «обстановку, яка оцінюється суб'єктом для прийняття рішення за її оптимальної трансформації», а з пізнавальних позицій – «стан її складових компонентів у конкретно визначений момент (зріз) часу» .

Термін «слідча ситуація» ввів у науковий біг і вперше дав його визначення 1967 року О. Н. Колесніченко, котрий під слідчою ситуацією розумів «визначене становище в розслідуванні злочинів, що характеризується наявністю тих чи інших доказів та інформаційного матеріалу і конкретними завданнями його збирання та перевірки, що виникають у зв'язку з цим». Проте найбільший інтерес поняття «слідча ситуація» викликало в середині 60-х і на початку 70-х років минулого століття у зв'язку із активізацією досліджень криміналістичної методики, які виявили ключове значення проблеми слідчих ситуацій для побудови окремих криміналістичних методик. Доволі детальну характеристику розвитку, впровадження та становлення поняття «слідча ситуація» у теорії криміналістики визначив В. К. Гавло.

Однак у криміналістичній науці відсутній єдиний підхід до розуміння поняття, суті, змісту, наповненості та видів слідчих ситуацій, про що серед криміналістів тривають постійні суперечки у наукових колах.

Так, учені-криміналісти розділилися стосовно цього питання на три «табори». Одні вважають, що слідча ситуація – це «сукупність умов, в яких у цей момент здійснюється розслідування злочину», «існуюча в конкретний момент об'єктивна реальність, в умовах якої діє слідчий», «об'єктивний статико-динамічний стан реальності на певний момент розслідування злочину», «статична на певний проміжок часу соціально-правова реальність, в умовах якої відбувається діяльність із розкриття та розслідування злочинів», «обстановка, в якій протікає процес доказування», «обстановка, яка задає (полегшує або ускладнює) процес доказування, відшукування істини у справі», «сукупність умов та обставин, в яких на цей момент триває перебіг процес доказування», «сукупність фактичних умов та обставин, що виникає під час розслідування злочину», «поєднання умов і обставин на будь-якому етапі досудового розслідування кримінальної справи про злочини, які сприяють швидкому і повному їх розкриттю і розслідуванню, або навпаки», «характеристика умов, в яких протікає процес розслідування», «системне, складне, багатокomпонентне утворення, зміст якого становлять різні умови, обставини, чинники, що визначають обстановку процесу розслідування на певному його етапі і мають значення для обрання і реалізації оптимальних прийомів, методів і засобів», «становище, що виникає у важливий для слідчого момент його роботи в кримінальній справі, яке характеризує криміналістичну своєрідність цього моменту», «конкретна обстановка, в якій діють слідчий і інші суб'єкти, які беруть участь у розслідуванні на цьому етапі, доказуванні, і в якій протікає конкретний акт доказування», «конкретна обстановка розслідування, особливості якої обумовлюються сукупністю обставин вчинення злочину умовами його розслідування; сукупністю інформаційних даних про злочин, що обумовлюють шляхи і способи його розслідування на конкретному етапі» тощо.

Інша частина криміналістів під поняттям «слідча ситуація» розуміє «інформаційну модель, що сформувалася у суб'єкта розслідування (доказування) на основі пізнання реальних умов розслідування», «інформаційну модель реальних ситуацій», «уявну динамічну модель, що відображає інформаційно-логічне, тактико-психологічне, тактико-управлінське та організаційно-структурне становище, що виникло у кримінальній справі і характеризує сприятливий чи несприятливий характер процесу розслідування».

Щодо третьої групи вчених, то вони намагаються поєднати об'єктивний підхід із інформаційним.

Так, І. І. Когутич та А. П. Шеремет зазначають, що слідча ситуація – це «з одного боку, об'єктивна реальність (матеріальні та ідеальні джерела), а з іншого, – пізнана суб'єктом доказування об'єктивна реальність, що існує на цей момент». На їхню думку, непізнана матеріальна реальність містить потенційну інформацію щодо події злочину, для введення в процес доказування якої необхідний суб'єкт пізнання, котрий дослідить її та сформує слідчу ситуацію, яка становить пізнавальну проблему. Відтак у пізнавально-матеріалістичному аспекті слідча ситуація – це оціночна сукупність матеріальних та ідеальних джерел, які виникають на конкретний момент розслідування та обумовлюють вибір слідчим відповідного тактичного рішення для досягнення

проміжних завдань чи кінцевої мети – встановлення істини у справі. Тобто слідча ситуація – це «пізнана слідчим сукупність умов, в яких у цей момент здійснюється розслідування».

Отож, слідча ситуація – це обстановка об'єктивної реальності на конкретний момент досудового розслідування, в умовах якої здійснюється досудове розслідування кримінального правопорушення, яка формується під впливом конкретних об'єктивних умов, обставин і діяльності суб'єкта розслідування і яка відображає та містить інформацію про вчинене або підготовлюване кримінальне правопорушення, що розслідується, умови та стан розслідування й іншу інформацію, необхідну для виконання завдань кримінального провадження, що уможливорює висунення слідчих версій, вибір ефективних засобів і методів розслідування та прийняття тактичних рішень.

2. Типові слідчі ситуації та версії при подоланні протидії розслідуванню злочинів

Засновуючись на аналізі слідчих ситуацій та версій при розслідуванні злочинів спробуємо розглянути слідчі ситуації при подоланні протидії їх розслідуванню.

Так, за одним з інформаційних компонентів – обізнаності слідчого, про протидію розслідуванню злочинів, тобто ступеня повноти наявної доказової та іншої інформації про застосування конкретного способу протидії на певному етапі розслідування, можна виділити три типові слідчі ситуації:

спосіб протидії розслідуванню злочинів встановлений, мається доказова інформація щодо суб'єкта вчинення протидії. У даному випадку прийоми протидії швидко викриваються, суб'єкту протидії їх повністю реалізувати не вдається або суб'єкту розслідування вдається їх подолати. При цьому доказова інформація або відновлена, або вплинути на неї злочинці (їх оточення) не встигли;

спосіб протидії розслідуванню злочину встановлений, проте відсутня доказова інформація щодо суб'єкта вчинення протидії. Дана ситуація характерна, коли злочинцеві повністю вдається знищити сліди вчинення злочину, документи, за якими він отримував і мав намір ще отримати обманним шляхом грошові кошти або майно. У результаті сам факт знищення речових доказів доведений, а доказова інформація щодо факту вчинення злочину та пов'язаних злочинів знищена;

спосіб протидії розслідуванню злочину не встановлений, але наявна інформація щодо учасників розслідування свідчить про можливість чинення протидії.

Завданням розслідування щодо виявлення протидії є зміна слідчої ситуації в сприятливий бік і здійснення послідовного, методичного доказування, як вчинення злочину, так і самого факту протидії. При несприятливих ситуаціях виникає необхідність виявлення конкретного способу або ж використання відомостей про вже відомі способи протидії розслідуванню злочину з метою подолання спроб завадити слідству.

Протидію розслідуванню злочину можна поділити на злочинну, яка містить усі ознаки кримінально-карного вчинку, а також може кваліфікуватися як адміністративне правопорушення, яке не тягне за собою кримінальної відповідальності, а інколи може навіть і не підпадати під юридичну

відповідальність. Але і в тому і в іншому випадках за ознаками протидії можна зробити висновки щодо: суб'єктів протидії розслідуванню злочинів; форми й способу протидії розслідуванню злочинів; факти й обставини вчинення злочинів, що намагаються приховати протидією розслідуванню; про чинники, в яких здійснювалася протидія розслідуванню злочинів, чинники, які сприяли або перешкоджали протидії, що ускладнювали реальну протидію.

Виявлена й зафіксована інформація про ознаки протидії розслідуванню злочинів використовується як підстава для побудови версій при плануванні заходів з її подолання.

3. Планування діяльності з подолання протидії розслідуванню злочинів

Розгляд питання планування діяльності з подолання протидії розслідуванню злочинів, перш за все, на наш погляд, вимагає розгляду питання про поняття і сутність планування розслідування як такого. Це пов'язано з тим, що діяльність з подолання протидії розслідуванню злочинів повинна здійснюватися з урахуванням основних завдань такого розслідування. Відповідно, планування подолання протидії розслідуванню злочинів є частиною планування власне розслідування факту вчинення злочинів і повинно здійснюватися на основі загальних принципів планування: законності, науковості, своєчасності, індивідуальності, динамічності, реальності, конкретності, оптимальності, комплексності.

Вперше в криміналістичній літературі наукова розробка проблем планування здійснена С. О. Голунським. Він вказав на основні принципи та особливості планування, розробив найбільш важливі криміналістичні прийоми планування розслідування.

У криміналістичній літературі є кілька визначень поняття планування. Найбільш комплексно підходив до планування О. М. Васильєв, визначаючи його: як універсальний тактичний прийом, заснований на науковій організації праці, застосовуваний в організації як усього розслідування, так і у провадженні окремої слідчої (розшукової) дії; як науковий метод, що полягає у планомірному і цілеспрямованому збиранні доказів з використанням тактичних прийомів і науково-технічних засобів.

Цінність цих визначень у тому, що вони розкривають важливий бік планування, а саме – його тактичне значення. У широкому сенсі слова поступити в конкретній обстановці тактично правильно – це означає обрати такі шляхи й засоби досягнення бажаного результату, які дозволять досягти найбільшого ефекту з найменшими витратами. У кримінальному судочинстві планування якраз і сприяє здійсненню якісного розслідування злочинів з мінімальними витратами сил і засобів, у якнайкоротший термін.

Однак на відміну від діяльності з пізнання злочинних подій, діяльність з подолання протидії, по-перше, більше пов'язана не тільки з діями (бездіяльністю), що перешкоджали розслідуванню та мали місце в минулому, але і з такими, що вчиняються у поточному часі, а також потенційною, майбутньою протидією; по-друге, основними завданнями подолання протидії є не тільки отримання доказів наявності протидії та участі в ньому, але і його припинення, якщо воно має місце в

поточний момент, запобігання, якщо воно можливе в майбутньому, і усунення його негативних наслідків, якщо вона вже була вчинена.

В. П. Лавров справедливо зазначає, що «легше запобігти, не допустити протидію, ніж потім долати її наслідки».

Діяльність з подолання протидії розслідуванню злочинів і, відповідно, її планування повинна мати як ретроспективний, так і перспективний характер.

Планування – складна розумова діяльність слідчого. Її зміст складають різні розумові дії, операції. Вони відносно постійні, пов'язані між собою, що дозволяє об'єднувати їх в комплексі дій і розглядати як елементи структури планування. Кожен із цих елементів – це певний етап реалізації спільних цілей планування. Етапи (елементи) планування пов'язані логічно й у часовій послідовності виконання. Кожен попередній готує наступний, а цей впливає з попереднього. Дотримання логічної послідовності їх виконання забезпечує ефективне планування, раціональну впорядкованість розслідування злочину.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Охарактеризуйте наявні поняття типової слідчої ситуації та її значення у розслідуванні злочинів
2. Систематизуйте типові слідчі ситуації при подоланні протидії розслідуванню злочинів
3. Визначте види версій, які виникають при подоланні протидії розслідуванню злочинів
4. Поняття та етапи планування діяльності з подолання протидії розслідуванню злочинів

ТЕМА 5

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ ПРОВЕДЕННЮ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Мета вивчення

Виокремити та систематизувати тактичні особливості подолання протидії проведенню окремих слідчих (розшукових) дій

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Узагальнювати результати слідчої, оперативно-розшукової та судової діяльності
2. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання
3. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії
4. Вдосконалювати тактичні прийоми подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України,

- затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяви повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
 10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
 11. Аленін Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
 12. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
 13. Аленін Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. за вип. І. В. Гловюк*. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 14. Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відповід. за вип. І.В. Гловюк*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 15. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
 16. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
 17. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
 18. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
 19. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні.

- Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
20. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
21. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/01_2018/34.pdf
22. Литвичук О.І. Електронні докази. Обшук. Частина 1. Х.: Фактор, 2020. 80 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ПДФ_%20Electronni%20Dokazy%20Obshuk%20Part1.pdf
23. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
24. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
25. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
26. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
27. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
28. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
29. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
30. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36ірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
31. Салматов О.В. Розмежування огляду від інших слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 2. Том 2. С. 141-144. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3561/Стаття%20Прозмежування%20огляду.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- 32.Сергєєва Д.Б., Старенький О.С. Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення поняття. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 81-89. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Sergeeva_Starenkyi.pdf
- 33.Слідчі (розшукові) дії: навч. посібник / О.В. Авраменко, Р.І. Благута, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Р. І. Благуті та Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/373/1/Слідчі%20розшукові%20дії-навч%20посібник.pdf>
- 34.Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Навчальний посібник у схемах і таблицях. Київ. 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1712/1/посібник%20СПД.pdf>
- 35.Салматов О.В. Розмежування огляду від інших слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 2. Том 2. С. 141-144. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3561/Стаття%20Розмежування%20огляду.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 36.Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Навчальний посібник у схемах і таблицях. Київ. 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1712/1/посібник%20СПД.pdf>
- 37.Тактика проведення слідчого експерименту під час досудового розслідування [Текст] : метод. рек. / [П.С. Антонюк, А.О. Антошук, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 70 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18811/1/Методичні%20рекомендації%20Слідчий%20експеримент.pdf>
- 38.Татаров О. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 4. С.179-186. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2015/tatarov.pdf>
- 39.Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
- 40.Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
- 41.Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
- 42.Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
- 43.Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.

- 44.Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
- 45.Шило А.В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Харків, 2019. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shilo/d_Shilo.pdf
- 46.Шкеблей В.А. Способи та порядок вручення письмового повідомлення про підозру. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С. 110-114. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14886/Shkelebei_Sposoby_ta_poriadok_vruchennia_pysmovoho_povidomlennia_pro_pidozru.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 47.Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
- 48.Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
- 49.Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

План

1. Загальна характеристика специфіки слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів
2. Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляд, обшук, допит).
3. Негласні слідчі (розшукові) дії за КПК України та їх відмінність від оперативно-розшукових заходів.
4. Деякі особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів

Матеріали для вивчення

1. Загальна характеристика специфіки слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів.

Специфіка провадження слідчих (розшукових) дій при розслідуванні злочинів, визначається необхідністю враховувати: спосіб вчинення злочину та можливу протидію; властивості особистості й кількість злочинців; особливості місця вчинення злочину; предмети й документи, використані при вчиненні злочинів, їх місце знаходження; можливе знання підозрюваними механізму та системи роботи оперативних підрозділів та органів досудового розслідування.

Заходи подолання протидії розслідуванню злочинів в рамках провадження слідчих (розшукових) дій можна об'єднати в дві групи: загальні заходи, характерні

для більшості слідчих (розшукових) дій; спеціальні заходи – для кожної окремої слідчої (розшукової) дії.

До загальних заходів при подоланні протидії розслідуванню злочинів в рамках провадження слідчих (розшукових) дій, на нашу думку, можна уналежити:

використання засобів аудіо-, відеозапису, що дозволяє більш об'єктивно і повно зафіксувати як вербальну, так і матеріально відображену інформацію; відобразити обстановку провадження слідчої (розшукової) дії, унеможливаючи припущення зацікавлених осіб про вплив на її учасника з метою отримання необхідної слідчому інформації; наочно представити свідчення в суді; отримати в розпорядження слідства зразки голосів підозрюваних, від надання яких у рамках відповідної слідчої (розшукової) дії вони можуть відмовитися; мінімізувати потребу зацікавлених осіб у впливі на джерело інформації, яка вельми повно й наочно вже буде представлена в матеріалах провадження. На випереджаюче тактичне значення аудіо-, відеозапису при провадженні слідчих (розшукових) дій щодо подолання протидії розслідуванню звертають увагу й інші автори;

участь понятих при провадженні слідчих (розшукових) дій можна вважати процесуальним засобом подолання протидії розслідуванню. При цьому, як зазначає І. А. Цховребова, її слід оцінювати не як формальну процесуальну вимогу, яка обтяжує організацію провадження слідчих дій, а враховувати її тактичну складову;

залучення фахівця до провадження слідчих (розшукових) дій, тому що способи вчинення деяких злочинів, мають певні особливості, з якими слідчі чи працівники оперативних підрозділів можуть бути не обізнані, і їм буде важко розібратися в цьому без участі відповідних фахівців, що негативно може позначитися як на результатах проведення конкретних слідчих (розшукових) дій так і розслідуванні злочинів в цілому;

процесуально грамотне застосування тактичних прийомів спілкування із захисником, що містить: попередження про неприпустимість розголошення даних досудового розслідування злочинів; про неприпустимість втручання в процедуру слідчої (розшукової) дії без дозволу слідчого; занесення в протокол фактів ігнорування законних вимог слідчого та порушень професійної етики і т. ін.

Спеціальні заходи подолання протидії розслідуванню злочинів обираються з урахуванням особливостей організації і тактики провадження кожної окремої слідчої (розшукової) дії в її рамках. Однак насамперед слід враховувати, на отримання якої інформації спрямовано провадження цієї слідчої (розшукової) дії: матеріальної або вербальної. Серед слідчих (розшукових) дій, що спрямовані на отримання матеріально відображуваної криміналістично значимої інформації, щодо подолання протидії розслідування злочинів варто звернути увагу на огляд і обшук, організація і тактика яких розрізняються залежно від того, чи проводяться вони в провадженнях за нерозкритими або розкритими злочинами.

2. Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій (огляд, обшук, допит).

Проведення огляду регламентовано ст. 237 КПК України «Огляд» та ін. Об'єктами огляду при розслідуванні злочинів можуть бути місцевість, приміщення, речі та документи.

Як свідчить аналіз кримінальних проваджень, анкетування слідчих та працівників оперативних підрозділів об'єктами огляду за фактами вчинення злочинів можуть бути: місця безпосереднього вчинення злочинних дій; місця, що спеціально призначені для зберігання майна, яким незаконно заволоділи злочинці (склади, сховища, сейфи, житлові, офісні та виробничі приміщення тощо); матеріали й засоби, що використовуються злочинцями для підготовки, вчинення та приховування злочину; печатки, штампи, барвники, клейкі речовини, бланки, друкована та розмножувальна техніка, пластикові картки та їх дублікати та ін.; документи (зокрема документи, що засвідчують майнові права), цінності, гроші, цінні папери, лотерейні та інші квитки, та ін.; предмети пакування об'єктів незаконного обігу (наприклад, предмети, які імітують справжню товарну упаковку: ярлики, захисні реквізити, клеймо підприємства-виробника та ін.); засоби транспортування об'єктів незаконного обігу; супровідні та інші документи на вантаж, що перевозиться, в якому встановлені об'єкти, пов'язані зі злочинними діями.

Враховуючи вище викладене нами пропонується наступна програма подолання протидії розслідуванню злочинів при провадженні огляду при наявності ознак протидії: 1) провести дії спрямовані на припинення перешкоджання проведенню огляду місця вчинення злочину; 2) організувати виявлення (з використанням всіх доступних засобів криміналістичної техніки), фіксацію і грамотне з процесуальної точки зору вилучення всіх слідів, що вказують на обставини вчинення злочину, які згодом можуть бути визнані важливими речовими доказами, викривають підозрюваних; 3) організувати виявлення, фіксацію і вилучення всіх слідів злочину, які могла залишити особа (особи), яка вчинила злочин, або слідів чинення протидії, а також слідів потерпілого (сліди пальців і долонь рук, сліди взуття, фрагменти від їхнього одягу, волосся, крові та ін.); 4) організувати виявлення, фіксацію ознак, що вказують на інсценування; 5) організувати проведення заходів щодо збереження слідів, виявлених при огляді, зафіксованих і вилучених з місця вчинення злочину. Дії щодо збереження слідів у цілому для розслідування злочину важливі для доведення конкретних обставин його вчинення. Пошкодження слідів або їхнє знищення у результаті неприйняття заходів, що забезпечують їхнє збереження, фактично зменшують доказову базу і створюють перешкоди при розслідуванні та доведенні вини злочинців, збільшують результативність прийомів протидії розслідуванню; 6) вжити заходів щодо недопущення реалізації намірів окремих фахівців визнати непридатними для ідентифікації сліди, виявлені на місці вчинення злочинів; 7) ретельно протоколювати хід слідчої (розшукової) дії, її результати з дотриманням усіх процесуальних вимог при провадженні й складанні протоколу; докладно фіксувати обстановку місця вчинення злочинів і виявлені сліди, точно процесуально оформляти додатки до протоколу і вилучених з місця вчинення злочинів предмети й сліди. Не дотримання вимог кримінального процесуального законодавства в низці випадків створює перешкоди досудовому розслідуванню, а також судовому розгляду, надає можливість злочинцям чинити протидію у подальшому.

Обшук має певну схожість з оглядом, тому що в основі і тієї, й іншої дії – операція спостереження. Істотна відмінність від огляду в тому, що обстеження об'єкта під час

обшуку здійснюється примусово, пов'язане з втручанням у сферу особистих інтересів громадян, унаслідок чого спостереження набуває чітко вираженого пошукового характеру, спрямоване на виявлення приховуваних, а не тих, що на поверхні, предметів. На підставі цього вважаємо, що доцільно звертатися із тимчасовим доступом до речей і документів тоді, коли є дані, що буде відсутня протидія щодо надання доступу й необхідний такий доступ до документів, у яких важливий зміст, а не форма.

Враховуючи вище викладене нами пропонується наступна програма подолання протидії розслідуванню злочинів при провадженні обшуку при наявності ознак протидії: 1) провести заходи, спрямовані на дотримання в таємниці відомостей про дату, час і місце проведення обшуку, про об'єкти пошуку від підозрюваного, його родичів і близьких, можливих співучасників, щоб вони не змогли знищити, приховати сліди й знаряддя вчинення злочинів; 2) провести заходи щодо тримання в таємниці відомостей про дату, час, місце проведення обшуку від працівників оперативних підрозділів, які беруть участь у проведенні заходів або розслідуванні за даним провадженням, для запобігання можливому витoku інформації та попередження ними осіб, у яких планується проводити обшук; 3) забезпечити використання чинника раптовості при проведенні обшуку й особливо одночасних обшуків у співучасників вчинення злочину; 4) вжити заходів, які б забезпечили слідчому або працівнику оперативного підрозділу, успішні перемовини з особами, що можуть перешкоджати доступу на місце обшуку та видачі виявлених предметів, що мають відношення до вчиненого злочину; 5) вжити заходів, спрямованих на оперативне вилучення добровільно виданих предметів, документів і цінностей, що мають значення для розслідування злочину, їхній докладний опис, зіставлення їх з аналогічними об'єктами, та вжиття заходів до збереження вилучених предметів; 6) вжити заходів, що забезпечують використання для виявлення слідів вчинення злочину, інших розшукуваних об'єктів (зокрема і тайників) тактичних рекомендацій і відповідної пошукової техніки; 7) вжити заходів, що забезпечують попередження чинення протидії, пов'язаної зі спробою фальсифікації доказів, з боку недобросовісних слідчих та працівників оперативних підрозділів; 8) вжити заходів, що забезпечують виконання своїх обов'язків працівниками оперативних підрозділів, які не виконують або формально виконують доручення слідчого; 9) вжити заходів, що забезпечують дотримання при проведенні обшуку вимог процесуального законодавства.

Оскільки однією із найпоширеніших слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання вербальної криміналістично значимої інформації, виступає допит, то і подолання протидії в процесі його провадження особливо актуально. Тактичні прийоми, що використовуються при цьому, повинні відповідати загальним вимогам, викладеним у літературі.

Допит був і є предметом вивчення більшості вчених-криміналістів, його особливості, різні тактичні прийоми, що застосовуються в ньому при конфліктних ситуаціях, описані в багатьох підручниках, монографіях. Однак, як справедливо зазначає Г. А. Зорін, тактика допиту була й завжди буде актуальною для теорії і практики розслідування, тому що саме в тактиці допиту весь тактичний потенціал криміналіста і його професійна гідність.

С. А. Шейфер розглядає допит як «отримання відповідно до встановленої законом процедури від допитуваної особи відомостей про суттєві обставини справи шляхом постановки перед нею завдання на відтворення і передання інформації в усній формі, яка зберігається в її пам'яті». Попри це, пізнавальну основу окресленої дії становить операція розпитування

Можливо запропонувати наступну програму подолання протидії розслідуванню злочинів при провадженні допиту за наявності ознак протидії: 1) вжити заходи, що забезпечують збереження слідчої таємниці; 2) вжити заходи щодо попередження, припинення і подолання неправдивих показань, обмови і самообмови підозрюваного у вчиненні злочину; 3) вжити заходи, що забезпечують попередження і подолання зміни показань, відмови від первинних свідчень підозрюваного у вчиненні злочину; 4) вжити заходи щодо попередження появи процесуальних порушень в протоколі допиту; 5) вжити заходи, що забезпечують недопущення можливої фальсифікації в протоколі допиту; 6) вжити заходи щодо попередження і подолання спроб протидії з боку захисника при допиті підозрюваного у вчиненні злочину; 7) вжити заходи щодо попередження і нейтралізації відмови підозрюваного у вчиненні злочину надати свідчення; 8) вжити заходи, що забезпечують подолання умисного ухиляння підозрюваного у вчиненні злочину від явки до слідчого.

3. Негласні слідчі (розшукові) дії за КПК України та їх відмінність від оперативно-розшукових заходів

Згідно частини 1 статті 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії (далі – НС(Р)Д) не відокремлюються від інших слідчих (розшукових) дій, а є їх різновидом. Порядок та тактика проведення негласних слідчих (розшукових) дій повинні бути визначені та урегульовані відомчими та міжвідомчими нормативно-правовими актами, такими як: постанови Кабінету Міністрів України, накази Генеральної прокуратури України, накази Міністерства внутрішніх справ України, накази Служби безпеки України, накази органу, що здійснює контроль за дотриманням податкового законодавства та ін.

Факт проведення НС(Р)Д не підлягає розголошенню, за винятком умов, передбачених статтею 253 КПК України. При цьому слід підкреслити, що методи проведення НСРД не підлягають розголошенню за жодних умов.

Глава 21 КПК містить вичерпний перелік НСРД, до яких належать: аудіо- та відеоконтроль особи (стаття 260 КПК України); накладення арешту на кореспонденцію (стаття 261 КПК України); огляд і виїмка кореспонденції (стаття 262 КПК України); зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (стаття 263 КПК України); зняття інформації з електронних інформаційних систем (стаття 264 КПК України); обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (стаття 267 КПК України); установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (стаття 268 КПК України); спостереження за особою, річчю або місцем (стаття 269 КПК України); аудіо-, відеоконтроль місця (стаття 270 КПК України); контроль за вчиненням злочину (стаття 271 КПК України); виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (стаття 272 КПК України);

негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (стаття 274 КПК України).

Серед зазначених НСРД, до тих, що пов'язані із втручанням у приватне спілкування, згідно параграфу 2 глави 21 КПК України уналежені: аудіо- та відеоконтроль особи (стаття 260 КПК України); накладення арешту на кореспонденцію (стаття 261 КПК України); огляд і виїмка кореспонденції (стаття 262 КПК України); зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (стаття 263 КПК України); зняття інформації з електронних інформаційних систем (стаття 264 КПК України).

Хоча частина 2 статті 246 КПК України містить вичерпний перелік підстав для проведення НСРД, у ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначено перелік підстав для проведення ОРД, які фактично аналогічні до підстав для застосування НСРД. Зазначене дає можливість вважати, що НСРД є комплексом дій, які використовують можливості ОРД (оперативно-розшукові дії, заходи та методи), але на підставах, чітко визначених ст. 246 КПК України. Також слід зазначити, що положення глави 21 КПК України є підґрунтям для проведення ОРЗ, передбачених ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», таких як: 1) контрольована поставка та контрольована і оперативна закупка товарів, предметів та речовин, зокрема заборонених для обігу, у фізичних та юридичних осіб незалежно від форми власності з метою виявлення та документування фактів протиправних діянь (згідно з положеннями статті 271 КПК України у порядку, визначеному нормативно-правовими актами); 2) негласне виявлення та фіксування слідів тяжкого або особливо тяжкого злочину, документів та інших предметів, що можуть бути доказами підготовки або вчинення такого злочину, чи одержувати розвідувальну інформацію, зокрема шляхом проникнення та обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (згідно з положеннями статті 267 КПК України); 3) спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (згідно з положеннями статті 272 КПК України); 4) аудіо-, відеоконтроль особи, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, електронних інформаційних мереж (згідно з положеннями статей 260, 263-265 КПК України); 5) арешт кореспонденції, її огляд та вилучення (згідно з положеннями статей 261, 262 КПК України); 6) спостереження за особою, річчю або місцем, а також аудіо-, відеоконтроль місця (згідно з положеннями статей 269, 270 КПК України); 7) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (згідно з положеннями статті 268 КПК України); 8) використання конфіденційного співробітництва (згідно з положеннями статті 275 КПК України); 9) створення та використання заздалегідь ідентифікованих (помічених) або несправжніх (імітаційних) засобів (згідно з положеннями статті 273 КПК України).

НС(Р)Д проводяться для встановлення відомостей про злочин та осіб, які їх вчинили, якщо їх неможливо отримати в інший спосіб. Фактично всі НС(Р)Д, крім установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (стаття 268 КПК України), проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів.

Проводити НС(Р)Д має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням працівники оперативних підрозділів певних правоохоронних органів згідно до частини 6 статті 246 КПК України.

Слід зазначити, що доручення слідчого, прокурора можуть бути у письмовій формі, про що зазначено у частині 1 статті 41 КПК України, а працівник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого (частина 2 статті 41 КПК України). Особливо необхідно підкреслити, що працівники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії (тобто і НС(Р)Д) у кримінальному провадженні за власною ініціативою, або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора (частина 2 статті 41 КПК України). Доручення слідчого, прокурора щодо проведення НС(Р)Д є обов'язковими для виконання оперативними підрозділами (частина 3 статті 41 КПК України).

4. Деякі особливості проведення негласних слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж є різновидом втручання у приватне спілкування, яке здійснюється за допомогою уповноважених оперативно-технічних підрозділів на підставі ухвали слідчого судді та полягає у проведенні спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою та має значення для досудового розслідування, а також одержанні, перетворенні і фіксації різних видів сигналів, що передаються каналами зв'язку із застосуванням відповідних технічних засобів (ст. 263 КПК України).

Поняття та особливості транспортної телекомунікаційної мережі визначено у Законі України «Про телекомунікації». Згідно зазначеного Закону транспортна телекомунікаційна мережа – це мережа, що забезпечує передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу; телекомунікаційною мережею доступу є частина телекомунікаційної мережі між пунктом закінчення телекомунікаційної мережі та найближчим вузлом (центром) комутації виключно; пунктом закінчення телекомунікаційної мережі є місце стику (з'єднання) мережі телекомунікацій та кінцевого обладнання; кінцеве обладнання – це обладнання, призначене для з'єднання з пунктом закінчення телекомунікаційної мережі з метою забезпечення доступу до телекомунікаційних послуг (телефон, мобільний телефон, модем тощо).

Транспортна телекомунікаційна мережа – основна частина інфраструктури будь-якого оператора телекомунікації, чи то оператор традиційної телефонії, сотовий оператор, провайдер бездротового або дротового доступу до Інтернету.

На підставі ухвали слідчого судді про дозвіл на зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, слідчий, в порядку п. 2 ч. 2 ст. 40, ст. 41, ч. 6 ст. 246, ч. 4 ст. 263 КПК України, письмово доручає ПОТЗ проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж.

Важливе місце в негласній фіксації злочинних дій належить застосуванню сучасних оперативно-технічних засобів для отримання інформації про злочинну діяльність осіб, які готують або вчинили злочин, суть яких полягає в

конспіративному слуховому контролю переговорів, які ведуться по телефонній чи телеграфній лінії, контролю за радіо напрямками, комп'ютерними мережами тощо.

Безумовно, що зняття інформації з електронних інформаційних систем може мати як характер розвідувальної чи контррозвідувальної інформаційно-пошукової діяльності, так і характер пізнавально-фіксуєючої, засвідчувальної, доказової діяльності, яка притаманна сфері кримінального судочинства, що проводиться з метою: 1) встановлення лідерів злочинних груп, пов'язаних з ними корумпованих посадових структур та організацій, що вчинили (вчиняють) злочини та чинять протидію їх розслідуванню; 2) виявлення вразливих у правовому та інших відношеннях осіб, структур, механізмів, що впливають на можливість вчинення злочинів та чинення протидії їх виявленню та розслідуванню; 3) встановлення «юридичної», «корупційної», «психологічної» структури особи («портрет») та вжиття заходів із припинення, ослаблення або переорієнтації суспільно небезпечних проявів і нейтралізації (припинення) протидії розслідуванню злочинів.

Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи це негласна слідча (розшукова) дія, яка полягає у обстеженні публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи шляхом таємного проникнення до них, зокрема з використанням технічних засобів.

Зазначена негласна слідча (розшукова) дія може здійснюватися у: публічно недоступних місцях до яких неможливо увійти або в яких неможливо перебувати на правових підставах без отримання на це згоди власника, користувача або уповноважених ними осіб (ч.2 ст. 267 КПК України); житлі особи, тобто приміщенні, яке знаходиться у постійному чи тимчасовому володінні особи, незалежно від його призначення й правового статусу, та пристосоване для постійного або тимчасового проживання в ньому фізичних осіб, а також усі складові частини такого приміщення (ч.2 ст. 233 КПК України); іншому володінні особи, тобто транспортному засобі, земельній ділянці, гаражі, інших будівлях чи приміщеннях побутового, службового, господарського, виробничого та іншого призначення, які знаходяться у володінні особи (ч.2 ст. 233 КПК України).

Згідно змісту ч. 3 статті 267 КПК України неможливе проведення обстеження приміщень, які спеціально призначені для утримання осіб, права яких обмежені відповідно до закону (приміщення з примусового утримання осіб у зв'язку відбуттям покарання, затримання, взяттям під варту тощо), тому що вони мають статус публічно доступних.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначте загальні особливості слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів
2. Сформулюйте особливості проведення огляду в умовах протидії
3. Систематизуйте особливості проведення обшуку в умовах протидії.
4. У чому полягають особливості проведення допиту потерпілих, свідків та підозрюваних в умовах протидії?

5. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: порівняльний аналіз.
6. Процесуальне закріплення особливостей проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
7. Особливості тактики проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій.
8. Надайте пропозиції щодо удосконалення процесу проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

ТЕМА 6

ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Визначити особливості проведення окремих тактичних операцій при розслідуванні злочинів в умовах протидії

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Узагальнювати результати слідчої, оперативно-розшукової та судової діяльності
2. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання
3. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії
4. Вдосконалювати тактичні прийоми подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>)
11. Аленін Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
12. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
13. Аленін Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. за вип. І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
14. Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відповід. за вип. І.В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
15. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
16. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
18. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
19. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>

20. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
21. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
22. Литвичук О.І. Електронні докази. Обшук. Частина 1. Х.: Фактор, 2020. 80 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ПДФ_%20Electronni%20Dokazy%20Obshuk%20Part1.pdf
23. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
24. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
25. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
26. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
27. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
28. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
29. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
30. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Біжник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
31. Салматов О.В. Розмежування огляду від інших слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 2. Том 2. С. 141-144. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3561/Стаття%20Прозмежування%20огляду.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
32. Сергєєва Д.Б., Старенький О.С. Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення

- поняття. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 81-89. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Sergeeva_Starenkyi.pdf
33. Слідчі (розшукові) дії: навч. посібник / О.В. Авраменко, Р.І. Благути, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Р. І. Благути та Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/373/1/Слідчі%20розшукові%20дії-навч%20посібник.pdf>
 34. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Навчальний посібник у схемах і таблицях. Київ. 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1712/1/посібник%20СПД.pdf>
 35. Тактика проведення слідчого експерименту під час досудового розслідування [Текст] : метод. рек. / [П.Є. Антонюк, А.О. Антошук, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 70 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18811/1/Методичні%20рекомендації%20Слідчий%20експеримент.pdf>
 36. Татаров О. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 4. С.179-186. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2015/tatarov.pdf>
 37. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
 38. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
 39. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
 40. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
 41. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
 42. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
 43. Шило А.В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Харків, 2019. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shilo/d_Shilo.pdf
 44. Шкеблей В.А. Способи та порядок вручення письмового повідомлення про підозру. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С. 110-114. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14886/Shkelebei_Sposob

45. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
46. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
47. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

План

1. Поняття та сутність тактичної операції.
2. Значення та загальна характеристика окремих тактичних операцій при розслідуванні злочинів в умовах протидії

Матеріали для вивчення

1. Поняття та сутність тактичної операції

Традиційно у криміналістиці увага приділялася дослідженню тактики проведення слідчих (розшукових) дій, тобто вирішенню завдань розслідування у межах окремих слідчих (розшукових) дій. Але згодом проводяться дослідження, присвячені засобам вирішення тактичних завдань розслідування, які потребують проведення не однієї слідчої (розшукової) дії, а комплексу слідчих (розшукових), оперативно-розшукових та інших дій. Такі дослідження знайшли своє оформлення у вигляді криміналістичного вчення про тактичні операції.

У криміналістиці проблема тактичних операцій почала обговорюватися з початку 70-х років двадцятого століття. Особливу значимість взаємодія слідчих і оперативних підрозділів набула при розслідуванні розкрадань майна у різних галузях народного господарства.

У криміналістичній тактиці існує два основних підходи до визначення змісту тактичної операції, що мають дискусійний характер. Так, одні криміналісти включають у зміст тактичної операції сукупність слідчих, оперативних та інших дій, спрямованих на виконання завдань розслідування у даній слідчій ситуації. Інші ж вважають, що сам термін «тактична операція» не відбиває всієї суті поняття, яке розглядається і заміняють його терміном «тактична комбінація», яка охоплює певне поєднання тактичних прийомів чи слідчих (розшукових) дій, які переслідують мету вирішення конкретного завдання розслідування та обумовлені цією метою і слідчою ситуацією. На нашу думку, не можна погодитись з таким визначенням. Найбільш вірно під тактичною комбінацією розуміють певне поєднання тактичних прийомів, які застосовуються в процесі проведення окремої слідчої (розшукової) дії. Тактична операція і тактична комбінація – це самостійні криміналістичні категорії, які не можна плутати. Зв'язок тактичної операції з тактичною комбінацією виявляється в

тому, що тактична комбінація може бути реалізована в слідчих (розшукових) діях, передбачених для проведення.

Потрібно зазначити, що в практичній діяльності проводяться саме комплекси слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів – перш за все при розслідуванні тяжких злочинів, коли створюються слідчо-оперативні групи. Але через відсутність належної теоретичної розробки і відповідних рекомендацій слідчі й оперативні працівники органів внутрішніх справ здійснювали їх методом спроб і помилок, керуючись тільки власним досвідом та досвідом своїх колег. На наш погляд, саме ця практика обумовила наукові дослідження проблеми тактичних операцій і розробку відповідного криміналістичного вчення.

Узагальнюючи викладені в науковій літературі підходи щодо суттєвості тактичних операцій та узагальнення слідчої й оперативно-розшукової практики, можна визначити такі істотні ознаки тактичних операцій при розслідуванні злочинів:

1) поєднання (комплекс) слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, спрямованих на вирішення певного тактичного завдання розслідування (організаційно-технічних заходів недоцільно визначати як самостійний елемент, адже вони вживаються для забезпечення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів);

2) дії, що входять до тактичної операції, є пов'язаними між собою як елементи певного алгоритму;

3) характер завдань розслідування і відповідно склад тактичних операцій визначається видом і ступенем тяжкості вчиненого злочину (це тяжкі злочини);

4) особливості тактичних операцій ситуаційно обумовлені;

5) проведення тактичних операцій вимагає єдиного керівництва, що може бути повністю реалізовано тільки шляхом створення слідчо-оперативних груп.

З урахуванням викладеного може бути сформульовано таке визначення поняття тактичної операції: **тактична операція** – це ситуативно обумовлений комплекс слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів, спрямований на вирішення певного тактичного завдання розслідування тяжкого злочину, для проведення якого створюється слідчо-оперативна група.

2. Значення та загальна характеристика окремих тактичних операцій при розслідуванні злочинів в умовах протидії

З урахуванням класифікації прийомів протидії виявленню та розслідуванню злочинів, можливо визначити доцільність проведення таких тактичних операцій, як, «Забезпечення збереження речових доказів», «Попередження зникнення підозрюваного», «Подолання неправдивих показань підозрюваного та його відмови від дачі показань», «Захист свідків і потерпілих», «Нейтралізація протидії корумпованих представників органів влади й управління, або корумпованих представників правоохоронного відомства, представники якого здійснюють розслідування», «Нейтралізація протидії чиненої на осіб, які проводять досудове слідство» «Використання засобів масової інформації».

Тактична операція «Забезпечення збереження речових доказів» спрямована на випередження злочинців у намаганні знищення, утаювання, маскування або фальсифікації доказів під час проведення розслідування злочинів. По своїй сутності це активні й цілеспрямовані дії злочинців, спрямовані на випередження правоохоронних органів у їхньому прагненні зібрати докази. Вони можуть мати прояви зокрема у знищенні (фальсифікація) речових доказів і документів, які містять інформацію, що може бути використана як доказ певних обставин вчинення злочинів. Ця акція має своєю метою випередження органів досудового слідства – не дозволити вилучити матеріальні носії інформації й використати їх у процесі розслідування злочинів. Предмети – носії інформації про факт вчинення злочинів (гроші, матеріальні цінності, підроблені документи) можуть бути або заховані до певного часу, або знищені. Також мета злочинців може полягати й у перекручуванні фактів (фальсифікації) шляхом внесення певних змін у відповідні справжні документи або виготовлення фіктивних документів.

Тактична операція полягає у проведенні комплексу слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій з метою визначення місця знаходження і вилучення відповідних матеріальних носіїв інформації. Особливе значення має проведення одночасних обшуків, що може розглядатися як окрема тактична операція, оскільки потребує ретельного планування та організації. Послідовне проведення одиничних обшуків у злочинців, їхніх родичів та близьких не дає позитивних результатів, оскільки після першого ж обшуку інші зацікавлені у ході слідства особи, довідавшись про нього, вживатимуть відповідних заходів.

Оскільки одним з найпоширеніших слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання вербальної криміналістично значимої інформації, виступає допит, то і подолання протидії в процесі його провадження особливо актуально. Використовувані при цьому тактичні прийоми повинні відповідати загальним вимогам, викладеним в літературі.

Тактична операція «Попередження зникнення підозрюваного» спрямована на випередження раптового від'їзду (втечі) співучасників злочину, які потрапили або можуть потрапити в поле зору працівників правоохоронних органів. Вони можуть переховуватися в якомусь маловідомому санаторії, базі відпочинку тощо. Реалізується такий прийом найчастіше як тимчасовий крок протидії розслідуванню. Його мета – виграш часу для використання більше ефективних заходів з усунення загрози притягнення злочинців до кримінальної відповідальності.

У подібних випадках особливої важливості набуває своєчасне затримання співучасників злочину, показання яких мають ключове значення для результату розслідування, вжиття заходів щодо забезпечення їхньої надійної ізоляції від впливу з боку інших злочинців та протидіючих осіб.

У ситуації, коли не вдалося попередити зникнення підозрюваного, рекомендується встановити його зв'язки з найближчим оточенням (родиною, друзями, колегами). Контроль можливих каналів зв'язку членів родини злочинців, може вказати на місце знаходження розшукуваної особи й допомогти затримати її.

Тактична операція «Подолання неправдивих показань злочинців та їх відмови від дачі показань».

Особа, затримана за підозрою у вчиненні злочинів може і як правило відмовляється давати показання. Така лінія поведінки особи є її правом і обирається, як правило, для затягування слідства, щоб виграти час для вживання заходів іншими членами злочинної групи відносно усунення загрози кримінальної відповідальності. Зокрема спроба створити паузу в розслідуванні фактів злочину пояснюється прагненням вивідати наявний у кримінальному провадженні обсяг доказів і з урахуванням цього виробити «оптимальну» лінію поведінки.

Тактична операція «Захист свідків і потерпілих» спрямована на забезпечення від впливу злочинців та осіб зацікавлених у протидії розслідуванню, з метою спонукання їх до утаювання відомих їм фактів або дачі неправдивих свідчень, свідків і потерпілих. Цей прийом протидії виявленню та розслідуванню злочинців є одним з найбільш розповсюджених. Його застосуванню сприяє правова й економічна ситуація в країні, що характеризується обмеженими можливостями правоохоронних органів захистити потерпілих, свідків, їх близьких, їхнє майно від загроз з боку злочинців, а також готовністю окремих громадян піти на змову зі злочинцями заради одержання матеріальної винагороди.

Тактична операція «Нейтралізація протидії корумпованих представників органів влади або корумпованих представників правоохоронного органу» спрямована на нейтралізацію можливого втручання в процес розслідування злочинів корумпованих представників органів державної влади і місцевого самоврядування. Використання корумпованих посадовців злочинцями тісно пов'язане з «успішними» результатами використання засобів масової інформації. Підставою для постановки ходу розслідування «на контроль» є в такому випадку особливе суспільно-політичне значення, «резонансність» кримінального провадження. У результаті слідчий може опинитися під пресингом представників владних структур різних рівнів, мета якого – систематичне ознайомлення з інформацією, яка є слідчою таємницею.

Нейтралізація протидії розслідуванню з боку корумпованих представників органів влади – найбільш складне завдання. Зазначені особи, як правило, мають тривалі й стійкі службові, товариські зв'язки з посадовими особами різного рівня й значні можливості чинення впливу на них. Але, як правило, корумповані представники органів влади включаються в процес протидії розслідуванню не з самого його початку, а через деякий час після одержання ними певної інформації із законних джерел. Тому якщо органи розслідування після затримання злочинців діють швидко й рішуче, встигають виявити й зафіксувати максимальну кількість слідів злочину, втручання в процес розслідування може бути успішно нейтралізовано.

Тактична операція «Нейтралізація протидії чиненої на осіб, які проводять досудове слідство» спрямована на усунення можливості впливу злочинців безпосередньо на слідчого або оперативного працівника. Прийоми впливу, які використовуються злочинцями, мають на меті спонукати працівників правоохоронних органів до ведення повільного й неефективного слідства, що зрештою призведе до виправдання або засудження злочинців за незначний злочин.

Для цього може бути використаний підкуп слідчого, оперативного працівника (майнова винагорода або надання певних послуг йому особисто чи близьким йому особам) за ведення повільного та неефективного слідства. Така пропозиція може мати досить замаскований вид і надходити від родичів підозрюваного або його захисника. Нерідко подібні дії мають характер провокації з метою наступного звинувачення слідчого у вимаганні. Вплив на працівників правоохоронних органів може чинитися і шляхом погроз та їх демонстрацією (знищення майна, побиття, викрадення близьких людей, убивства).

Тактична операція «Використання засобів масової інформації». Можливим напрямом використання ЗМІ має бути виявлення випадків вчинення злочинів та осіб, що їх вчинили. Адже досить часто традиційні криміналістичні методи їх виявлення не дають позитивного результату.

Незалежно від виду тактичної операції заходи подолання протидії розслідуванню злочинів в рамках провадження слідчих (розшукових) дій можливо об'єднати у дві групи: 1) загальні заходи, характерні для більшості слідчих (розшукових) дій: використання засобів аудіо-, відеозапису, участь понятих при провадженні слідчих (розшукових) дій, використання даних оперативно-розшукової діяльності, залучення спеціаліста до проведення слідчих (розшукових) дій, процесуально грамотне використання тактики спілкування із захисником; 2) специфічні заходи - проводяться в залежності від характеру інформації, на отримання якої спрямовано проведення слідчої (розшукової) дії, і з урахуванням особливостей організації і тактики проведення окремої слідчої (розшукової) дії.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначте поняття тактичної операції, тактичної комбінації та тактичного прийому.
2. Систематизуйте наявні тактичні операції.
3. Визначте тактичні операції, які доцільно застосовувати при розслідуванні злочинів в умовах протидії.
4. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Забезпечення збереження речових доказів».
5. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Попередження зникнення підозрюваного».
6. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Подолання неправдивих показань підозрюваного та його відмови від дачі показань».
7. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Захист свідків і потерпілих».
8. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Нейтралізація протидії корумпованих представників органів влади й управління, або корумпованих представників правоохоронного відомства, представники якого здійснюють розслідування».
9. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Нейтралізація протидії чиненої на осіб, які проводять досудове слідство».

10. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Використання засобів масової інформації».

ТЕМА 7

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Визначити особливості подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Узагальнювати результати слідчої, оперативно-розшукової та судової діяльності
2. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання
3. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії
4. Вдосконалювати тактичні прийоми подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>)
11. Аленін Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
12. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
13. Аленін Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. за вип. І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
14. Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відповід. за вип. І.В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
15. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
16. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
18. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
19. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>

20. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
21. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
22. Литвичук О.І. Електронні докази. Обшук. Частина 1. Х.: Фактор, 2020. 80 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ПДФ_%20Electronni%20Dokazy%20Obshuk%20Part1.pdf
23. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
24. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
25. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
26. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
27. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсис : ЛТД, 2007. 576 с.
28. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
29. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
30. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Бірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
31. Салматов О.В. Розмежування огляду від інших слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 2. Том 2. С. 141-144. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3561/Стаття%20Прозмежування%20огляду.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
32. Сергєєва Д.Б., Старенький О.С. Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення

- поняття. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 81-89. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Sergeeva_Starenkyi.pdf
33. Слідчі (розшукові) дії: навч. посібник / О.В. Авраменко, Р.І. Благути, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Р. І. Благути та Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/373/1/Слідчі%20розшукові%20дії-навч%20посібник.pdf>
34. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Навчальний посібник у схемах і таблицях. Київ. 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1712/1/посібник%20СПД.pdf>
35. Тактика проведення слідчого експерименту під час досудового розслідування [Текст] : метод. рек. / [П.Є. Антонюк, А.О. Антошук, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 70 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18811/1/Методичні%20рекомендації%20Слідчий%20експеримент.pdf>
36. Татаров О. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 4. С.179-186. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2015/tatarov.pdf>
37. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
38. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
39. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
40. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
41. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
42. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
43. Шило А.В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Харків, 2019. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shilo/d_Shilo.pdf
44. Шкеблей В.А. Способи та порядок вручення письмового повідомлення про підозру. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С. 110-114. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14886/Shkelebei_Sposob

45. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
46. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
47. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

План

1. Типові слідчі ситуації, версії та напрями подолання протидії розслідуванню шахрайств
2. Форми та заходи по протидії злочинних організацій слідчим та оперативно-розшуковим підрозділам. Деякі заходи щодо подолання протидії злочинних організацій, які володіють корумпованими зв'язками

Матеріали для вивчення

1. Типові слідчі ситуації, версії та напрями подолання протидії розслідуванню шахрайств

Процес розслідування конкретного злочину та подолання протидії його розслідуванню передбачає необхідність діагностики, врахування типової слідчої ситуації, що дозволить визначити можливості в обранні напрямку розслідування та програми подолання протидії його розслідуванню.

Висновок про можливу протидію можна також зробити виходячи із кількості жертв та розповсюдження шахрайства. Як що потерпілим є одна-п'ять осіб, шахрайство не розповсюджене по значній території, то активної і потужної протидії з більшою ймовірністю не буде. І навпаки, як що значна кількість потерпілих, транснаціональні зв'язки, значна шкода від вчиненого шахрайства то і відповідно уникнути використання корумпованих зв'язків, підкупу, погроз, використання ЗМІ у протидії розслідуванню шахрайства уникнути не вдасться.

Завдяки сукупності певних ознак чинення протидії, може бути висунута версія про вчинення шахрайства організованою злочинною групою. Наприклад, до таких ознак належать такі: а) дії з дезорганізації розслідування з боку корумпованих посадових осіб, що володіють значними повноваженнями, і особливо з числа працівників правоохоронних органів; б) висока технічна оснащеність, добра поінформованість щодо предмету злочину, фінансового стану жертви, планування і чітка організація всіх дій; в) прагнення надати розслідуванню видимість політичного акту, гонінь за критику з боку засобів масової інформації; в) швидке «залучення» в процес розслідування висококваліфікованих адвокатів, які нібито діють за дорученням родичів затриманого; г) зміна показань свідками і потерпілим у зв'язку з чиненням на них потужного тиску; г) спроби організації втечі з місця

ув'язнення; д) спроби впливу на затриманого учасника злочинної групи, особливо, якщо він почав давати викривальні свідчення.

Тобто, як свідчить практика розслідування шахрайства вчиненого однією особою практично не супроводжується протидією. І навпаки, груповий характер вчинення зазначеного злочину просто передбачає наявність потужної протидії, рівень якої значно підвищується за наявності в складі групи особи, що має кримінальний досвід, тим паче при вчиненні корисно-насильницьких злочинів.

Також варто очікувати протидію розслідуванню при надходженні неправдивого повідомлення або інсценування вчинення шахрайства.

Засновуючись на аналізі слідчих ситуацій та версій при розслідуванні шахрайств спробуємо розглянути слідчі ситуації при подоланні протидії їх розслідуванню.

Так, за одним з інформаційних компонентів – обізнаності слідчого, про протидію розслідуванню шахрайства, тобто ступеня повноти наявної доказової та іншої інформації про застосування конкретного способу протидії на певному етапі розслідування, можна виділити три типових слідчих ситуації: спосіб протидії розслідуванню шахрайства встановлений, мається доказова інформація щодо суб'єкта вчинення протидії. У даному випадку прийоми протидії швидко викриваються, суб'єкту протидії їх повністю реалізувати не вдається або суб'єкту розслідування вдається їх подолати. При цьому доказова інформація або відновлена, або вплинути на неї шахраї (їх оточення) не встигли; спосіб протидії розслідуванню шахрайства встановлений, проте відсутня доказова інформація щодо суб'єкта вчинення протидії. Дана ситуація характерна, коли злочинцеві повністю вдається знищити сліди вчинення шахрайства, документи, за якими він отримував і мав намір ще отримати обманним шляхом грошові кошти або майно. У результаті сам факт знищення речових доказів доведений, а доказова інформація щодо факту вчинення шахрайства та пов'язаних злочинів знищена; спосіб протидії розслідуванню шахрайства не встановлений, але наявна інформація щодо учасників розслідування свідчить про можливість чинення протидії.

Завданням розслідування щодо виявлення протидії є зміна слідчої ситуації в сприятливий бік і здійснення послідовного, методичного доказування, як вчинення шахрайства, так і самого факту протидії. При несприятливих ситуаціях виникає необхідність виявлення конкретного способу або ж використання відомостей про вже відомі способи протидії розслідуванню шахрайства з метою подолання спроб завадити слідству.

Протидію розслідуванню шахрайства можна поділити на злочинну, яка містить усі ознаки кримінально-карного вчинку, а також може кваліфікуватися як адміністративне правопорушення, яке не тягне за собою кримінальної відповідальності, а інколи може навіть і не підпадати під юридичну відповідальність. Але і в тому і в іншому випадках за ознаками протидії можна зробити висновки щодо: суб'єктів протидії розслідуванню шахрайств; форми й способі протидії розслідуванню шахрайств; факти й обставини вчинення шахрайства, що намагаються приховати протидією розслідуванню; про чинники, в яких здійснювалася протидія розслідуванню шахрайств, чинники, які сприяли або перешкоджали протидії, що ускладнювали реальну протидію.

Виявлена й зафіксована інформація про ознаки протидії розслідуванню шахрайств використовується як підстава для побудови версій при плануванні заходів з її подолання.

Залежно від результатів, отриманих при розслідуванні у провадженнях за фактами шахрайств, плануючи подальшу роботу з виявлення та подолання протидії, слідчий може висунути низку версій щодо осіб, які чинять протидію розслідуванню шахрайства, щодо змісту протидії, її прояву в певній формі, реалізації такої поведінки, причин і умов, що сприяють протидії.

Приблизний зміст версій, пов'язаних з раніше наведеними типовими слідчими ситуаціями, може бути сформульовано таким чином: протидія розслідуванню шахрайства чинилася підозрюваним через проміжні ланки, які ще не виявлені; суб'єкт протидії розслідуванню шахрайства має намір продовжити чинення протидії надалі по інших напрямках; чинення протидії розслідуванню шахрайства стало можливим у зв'язку з витоків інформації: джерело, можливо, один із працівників, які беруть участь у розслідуванні; потерпілий змінив свідчення, так як потрапив під вплив підозрюваного.

Такі версії націлюють суб'єкт розслідування шахрайства на визначення можливих варіантів розвитку системи тиску, дозволяють передбачити чинення тиску і негативні наслідки для процесу розслідування і своєчасно вжити заходів для їх подолання. Не варто забувати, що загальні версії не можуть замінити приватні версії щодо чинення протидії, особливо у провадженнях про шахрайство, які повинні бути висунуті при виявленні його ознак.

Діяльність із виявлення ознак протидії має забезпечуюче значення щодо перевірки отриманих даних та доведення слідчим фактів використання суб'єктами протидії розслідуванню шахрайства певних прийомів. Необхідно також відзначити, що виявлення ознак впливу зазвичай служить правильним сигналом того, що слідча ситуація ускладнюється. На таких ознаках нами вже раніше наголошувалося.

Взявши за основу запропоновану В. В. Бірюковим, О. Б. Мельниковою, Р. М. Шехавцовим, І. В. Поповим структуру змісту планування розслідування спробуємо адаптувати її до завдань з планування подолання протидії розслідуванню шахрайств, об'єднавши перші два етапи в один

Перший етап планування – вивчення та аналіз вихідних даних щодо вчинення шахрайств, висунення версій.

Вивчення та аналіз вихідних даних засновані на перевірці ретроспективних версій відповідно до планування розслідування шахрайств можуть бути використані насамперед для виявлення вже вчиненої неочевидної протидії. Наприклад, коли потрібно висувати й перевіряти припущення про те, у зв'язку з чим особа змінила показання або ухиляється від явки, які її мотиви, чи було на неї здійснено тиск (протидію розслідуванню шахрайства), який саме і ким. Однак, як би добре не були сплановані й проведені слідчі (розшукові) дії та ОРЗ, що дозволили достеменно встановити те, що свідок переховується від слідства під впливом погроз з боку близьких підозрюваного у вчиненні шахрайства, цього недостатньо – поки не вдасться нейтралізувати такий вплив, діяльність з подолання протидії розслідуванню шахрайств навряд чи буде результативною. А для цього потрібне планування дій, що виходять за рамки перевірки версій (наприклад, застосування

заходів процесуального примусу або забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства).

Подолання протидії розслідуванню шахрайств, раніше вчиненої в умовах очевидності, наприклад при подачі клопотання про надання перекладача підозрюваному, який вільно спілкується зі слідчим українською або російською мовою, не вимагає висування версій (у даному випадку про володіння мовою). Планування при цьому зводиться лише до визначення можливих наслідків і системи дій і заходів з її подолання. Головне в такій ситуації – зберегти як докази протоколи слідчих (розшукових) дій, залишити в силі прийняті процесуальні рішення, не допустити нових, необґрунтованих рішень.

Подолання протидії розслідуванню шахрайства, що чиниться в поточний момент (повідомлення неправдивих відомостей, симуляція приступу захворювання під час проведення допиту тощо) на перший погляд не пов'язано з плануванням – якщо воно очікувалося, то дії зводяться лише до реалізації вже запланованих заходів, якщо ж воно несподівано, то начебто вже пізно наразі щось планувати, доведеться планувати лише усунення наслідків, які сталися. Однак у першому випадку реалізація обраних заходів може не дати очікуваного ефекту, у другому – несподіванка застосування прийому зовсім не означає, що слідчий не зможе подолати його використання шахраєм. Наприклад, при несподіваній симуляції приступу захворювання слідчий може роз'яснити шахраю, що виявлення лікарем симуляції з його боку при обранні запобіжного заходу може бути оцінено як перешкоджання розслідуванню та бути підставою взяття під варту. Якщо при цьому підозрюваний «відчує себе краще», то негативних наслідків долати не доведеться. У цих випадках подолання протидії розслідуванню шахрайств засноване на поточному коректуванні плану провадження слідчої (розшукової) дії відповідно до принципів конкретності й динамічності планування.

Під час подолання протидії, яка чиниться в поточний момент можливе корегування плану не тільки проведення конкретної слідчої (розшукової) дії, але і всієї системи дій та заходів як розслідування шахрайства, так і попередження протидії та усунення її наслідків.

Наступний етап планування розслідування шахрайств – один із найбільш відповідальних. Він полягає у визначенні комплексу слідчих (розшукових) дій та інших заходів, що підлягають проведенню, найбільш прийнятну послідовність їх проведення, а також тактику їх проведення. Описаний нами елемент планування розслідування шахрайства логічно впливає з першого. Перескакувати через етапи аналізу вихідної інформації та встановлення завдань розслідування шахрайства, відразу визначати необхідні слідчі (розшукові) дії і порядок їх провадження – значить відступати від вимог логіки і заздалегідь прирікати слідство на безсистемність і безперспективність.

Другий етап планування – визначення комплексу дій та заходів як власне розслідування шахрайства, так і подолання протидії. Найбільш оптимальним методом подолання протидії розслідуванню шахрайств є планування і реалізація системи тактичних операцій

Третій етап планування – визначення засобів і способів виконання запланованого, складання плану. Оскільки планування подолання протидії

розслідуванню є складовою частиною планування розслідування шахрайства в рамках кримінального провадження, версії про протидію та засоби її подолання повинні бути елементами загального плану розслідування шахрайства, а в багатьох випадках можуть складати його окремий розділ.

Хоча в ситуації, коли протидія розслідуванню шахрайства блокує провадження і вимагає термінових дій щодо її подолання (наприклад, реальна загроза застосування насильства щодо учасників розслідування, знищення найбільш важливих документів), може бути складений і окремий план подолання протидії розслідуванню шахрайств.

З урахуванням того, що характер протидії істотно змінюється в різні періоди розслідування шахрайств, потрібне коригування плану перед оголошенням про підозру, проведенням слідчих (розшукових) дій, продовженням строків слідства та тримання під вартою, закінченням розслідування, передачі провадження до суду.

2. Форми та заходи по протидії злочинних організацій слідчим та оперативно-розшуковим підрозділам. Деякі заходи щодо подолання протидії злочинних організацій, які володіють корумпованими зв'язками.

Систематична протидія ЗО правоохоронним органам в цілому і слідству в ході розслідування конкретних злочинів зокрема, є однією з характерних рис організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків.

На сучасному етапі боротьби з організованою злочинною діяльністю перед правоохоронними органами (насамперед, перед оперативними апаратами) виникає цілий ряд дуже складних задач. Вони обумовлені, з одного боку, вимогами активізації діяльності в цьому напрямку, а з іншого боку – ускладненням цієї боротьби, викликані прагненням ЗО створити систему захисту від соціального контролю, засновану на залякуванні, жорстокому насильстві і широкомасштабних корумпованих зв'язках. Однією з функцій такої системи є протидія ЗО правоохоронним органам.

В жодній області життєдіяльності (за винятком хіба військової справи і сфери державної безпеки) не спостерігається настільки енергійної і цілеспрямованої протидії супротивника (у даному випадку злочинних елементів), як у сфері оперативно-розшукової діяльності і досудового розслідування.

Даний процес являє собою складний комплекс різноманітних прийомів, вивертів і хитрощів злочинців, перешкоджаючих ефективному попередженню, виявленню, розкриттю, розслідуванню і судовому розгляду вчинених злочинів, що сприяють максимальному пом'якшенню заслуженого покарання. Протидія злочинців і зв'язаних з ними осіб уповільнює, часом припиняє, а іноді і паралізує процес розкриття і розслідування злочинів шляхом створення ряду несприятливих обставин.

Його ціль – послабити або нейтралізувати діяльність правоохоронних органів по боротьбі з організованою злочинністю в цілому і конкретними злочинними структурами, що потрапили в поле їхнього зору.

Наявність протидії говорить про те, що серед кримінальних елементів існує орієнтація на тривале ведення злочинного способу життя. Воно продукує додаткові склади злочину, істотно заважає реалізації принципу невідворотності покарання.

Злочинні співтовариства проводять цілі комплекси превентивних заходів, спрямованих на забезпечення безпеки їхньої протиправної діяльності.

Проблема протидії не нова, вона і раніше привертала увагу дослідників і практиків. Однак протидія розглядалася не більш як компонент захисного механізму маскуванню злочинного поведіння, дії по нейтралізації окремих оперативно-розшукових заходів, а не як активні заходи наступального, розвідувального і контррозвідувального характеру.

Структура управління діяльністю злочинних формувань організована так, що звільняє керівне ядро від необхідності безпосередньої організації і проведення більшості злочинних акцій. В умовах неузгодженості правових норм лідери організованих злочинних формувань уникають кримінальної відповідальності. Таке положення вигідне всім учасникам злочинної структури. З притягненням до кримінальної відповідальності окремих осіб чи навіть групи з числа виконавців злочинних акцій саме формування зберігається, забезпечуючи відданих йому людей необхідною допомогою, здійснюючи протидію оперативним та слідчим органам.

Організації протидії злочинних структур багато в чому сприяє наявність протиріч у правовому регулюванні суспільних відносин у різних галузях права.

Серед факторів правового характеру варто назвати невідповідність законодавчої бази характеру і особливостям сучасної організованої злочинної діяльності, а також незабезпечення принципу невідворотності покарання. Поширення «м'яких» санкцій, застосовуваних судами у відношенні осіб, що вчинили тяжкі злочини, необґрунтовані відмовлення прокуратури в санкції на арешт і ін., обумовлені у значній мірі прогалинами в кримінальному і кримінально-процесуальному законодавстві.

Кримінальний контингент аналізує і враховує ці пробіли і вміло використовує їх у своїх інтересах.

Злочинцям часом сприяє обмеженість процесуальних термінів, розбіжність інтересів і критеріїв оцінки діяльності правоохоронних органів, іноді незацікавленість оперативних працівників в оперативно-розшуковому супроводі дослідження обставин кримінального провадження, а слідчого – у продовженні термінів розслідування.

Протидії сприяє відсутність науково обґрунтованої цілісної концепції взаємодії правоохоронних, митних, фінансових і інших державних органів по обміну і реалізації інформації, що стосується діяльності організованих злочинних структур.

Досвід роботи спеціалізованих підрозділів органів внутрішніх справ показує, що організовані злочинні співтовариства вміло використовують з метою протидії дестабілізацію обстановки в країні і регіоні як природно сформовану по політичних, економічних і інших причинах, так і фальшиво створену при їх прямій участі. До числа останньої можна віднести здійснення підпалів, вибухів, терористичних актів проти представників правоохоронних органів, масові хуліганські прояви, що мають великий суспільний резонанс. Ці масштабні, крайні форми протидії правоохоронним органам бувають досить ефективними, тому що

нерідко відволікають ці органи на тривалий час від діяльності по викриттю злочинних співтовариств, які потрапили в поле зору.

Тіньовий капітал, що проник в економіку, також привніс свої особливі закони, які продовжують домінувати над нормами права. Намагаючись діяти потай, конспіративно, багато товариств з обмеженою відповідальністю і акціонерних товариств забезпечують високий рівень захисту від спроб органів внутрішніх справ розкрити їх протиправну діяльність. З цією метою створюються власні охоронні служби, наділені функціями забезпечення власної безпеки і розвідки. Їх основний чи керівний кістяк складається, як правило, з професіоналів-пенсіонерів МВС і СБУ.

Особливо насторожує відтік співробітників (професіоналів) із правоохоронних органів і осідання їх у комерційних структурах, найчастіше – охоронних. Більш того, цілком резонно припустити, що якась частина кваліфікованих фахівців, що потрапили під скорочення, може бути втягнена в злочинну діяльність. І це стосується не тільки співробітників МВС, але і інших правоохоронних органів. У результаті найчастіше відзначається не просте єдиноборство злочинців із представниками закону, а боротьба професіоналів між собою з застосуванням однакових засобів і методів, як однією, так і іншою стороною.

Кістяк же силових груп складають спортсмени, «качки», «добровольці», що пройшли «обкатування» у Югославії, Придністров'ї, Абхазії, Афганістані, Чечні і інших гарячих точках.

Протидія, будучи дуже різноманітною по своїй природі, не може знаходитися поза залежністю від характеру злочинних акцій, стадій їх здійснення, діяльності, спрямованої на виявлення і розкриття злочинів.

Прийняття рішення про вчинення злочинів у визначальній ступені залежить від обсягу таємно зібраної злочинцями інформації, її якісної сторони, що підтверджує можливість успіху при вчиненні злочинної акції, і виключає чи значно утруднює можливість викриття. Виходячи з цього, до числа заходів, застосовуваних злочинцями на стадії підготовки до здійснення злочинів, необхідно віднести:

1. Цілеспрямоване виявлення умов, сприятливих для злочинної діяльності (незадовільний технічний стан об'єктів збереження матеріальних цінностей і їх охорони, порушення інструкцій про збереження і перевезення коштів, цінностей і т.ін.).
2. Встановлення відповідних корумпованих зв'язків.
3. Спостереження за об'єктами злочину з метою вивчення їх структури, особливостей функціонування, системи охорони, перевірки часу прибуття наряду міліції після спрацьовування охоронної сигналізації, шляхів підходу і відходу, і т.ін.
4. Проникнення на об'єкт злочину під легендованими приводами з метою його вивчення і огляду цінностей, які намічаються для розкрадання. Часто злочинці роблять це під виглядом працівників пожежної охорони, інших контролюючих відомств.

5. Встановлення безпосередніх і опосередкованих контактів з наміченими жертвами злочинів з метою вивчення їх способу життя, звичок, захоплень, провадження вільного часу і т.п.
6. Здійснення підготовчих дій, що полегшують наступне здійснення розкрадань і інших злочинів: розпил ґрат на вікнах і його маскуванню, виведення з ладу охоронної сигналізації, підшукування і устаткування місць засідки (укриття) виконавця злочинної акції і т.ін.
7. Ретельний підбір виконавців, вироблення лінії поведінки на випадок провалу, підготовка хибного алібі, підшукування засобів маскуванню зовнішності, спеціального форменого одягу.
8. Забезпечення учасників злочину зброєю, транспортними засобами, підробленими документами і ін.

Проведення названих підготовчих дій дозволяє здійснювати злочинну акцію за короткий час з мінімумом перешкод і несподіванок для її виконавців і без перешкод зникати з місця злочину найбільш безпечним шляхом.

Безпека учасників злочинів усе частіше забезпечується заходами, що утруднюють ідентифікацію транспортних засобів, зміною зовнішнього вигляду за допомогою камуфляжу, спеціально створюваними групами прикриття. У задачу цих груп входить спостереження за територією, безпосередньо пов'язаною з місцем злочину, прослуховування міліцейського радіозв'язку, ефіру, охорона виконавців акції, створення умов для безперешкодного від'їзду з місця події.

Для супроводу і охорони цінностей та коштів, отриманих злочинним шляхом, нерідко наймаються співробітники органів внутрішніх справ, що зрадили інтересам служби. Використовуючи службові посвідчення, формене обмундирування, табельну зброю, вони допомагають пронести чи вивезти викрадене через кордони і засади міліції, митниці.

Протидія правоохоронним органам на етапі досудового слідства полягає в прихованні злочинної діяльності і активному впливу на хід розслідування з метою заведення його в тупик або направлення за сценаріями, що влаштовує лідерів ЗО.

Найбільш типові тут наступні форми протидії:

- 1) приховання чи знищення знарядь, засобів, слідів злочину;
- 2) використання каналів, що заслуговують довіри, і джерел інформації для «підкидання» слідству помилкової інформації, у тому числі представлення підставних свідків;
- 3) підкуп, залякування, фізичний вплив на потерпілих і свідків з метою схилення їх до дачі «потрібних» злочинній структурі показань або зміни раніше даних правдивих показань;
- 4) чинення тиску на слідство за допомогою корумпованих високопоставлених службових осіб з органів влади, управління і правоохоронних органів, а також засобів масової інформації, підготовка суспільної думки, необхідної злочинному формуванню;
- 5) наймання на кошти формування висококваліфікованих адвокатів для захисту притягнених до кримінальної відповідальності учасників злочинних співтовариств.

Практики відзначають, що на сьогодні «общак» - це добре організований страховий фонд, що існує не тільки для підтримки учасників ЗО у важкий час, але і для організації злочинної індустрії, технічного оснащення, створення цілісної системи захисту від держави і правоохоронних органів. В даний час ці кошти, як правило, постійно знаходяться в банківському обігу і приносять високі прибутки.

Неважко помітити, що протидія злочинних структур у перерахованих вище формах призводить до припинення проваджень, перекваліфікації вчиненого в бік пом'якшення покарання або винесення виправдувального вироку.

- 6) застосування засобів маскування зовнішності (перуки, грим), усього набору фальшивих документів для учасників ОЗГ, що знаходяться у розшуку. Надійним способом запобігання злочинцями відповідальності є відправлення їх на проживання в ближнє і дальнє зарубіжжя. По західному зразку можна чекати в майбутньому використання пластичних операцій з метою зміни зовнішності розшукуваних злочинців;
- 7) максимальне використання недосконалості існуючої системи утримання в ВЗ і СІ, встановлення неофіційних каналів зв'язку з арештованими учасниками злочинних структур, їхній інструктаж про поведінку на слідстві, підготовка втеч, передача арештованим і затриманим зброї та інших заборонених предметів, підкуп не тільки контролерів, але й офіцерського складу. Сьогодні ВЗ і місця ув'язнення – одне з найбільш слабких ланок правоохоронної системи, здатних звести нанівець усю попередню роботу по викриттю злочинців. Ці заклади вимагають постійної уваги і контролю з боку спеціалізованих підрозділів органів внутрішніх справ по боротьбі з організованою злочинністю.

Можливість запобігання кримінальної відповідальності чи максимального пом'якшення заслуженого покарання, безумовно, відноситься до числа основних протиправних інтересів. У випадках же засудження ключовим інтересом стає створення найбільш сприятливих умов відбування покарання, вирішення питання про умовно-дострокове звільнення з місць позбавлення волі.

Велике поширення одержали неслужбові контакти, встановлені між засудженими чи особами з їхнього кола спілкування, що знаходяться на волі, зі співробітниками ВЗ і СІ з метою внесення і виносу заборонених предметів.

Разом з цим, як показує практика, значна частина подібних правопорушень не обумовлена наявністю корумпованих зв'язків, а обумовлюється прагненням окремих службових осіб заручитися підтримкою засуджених з числа авторитетів кримінального середовища з метою підтримки дисципліни, дотримання режиму утримання іншої частини спецконтингенту.

Недооцінка реальної небезпеки цієї категорії злочинців, загравання з ними, а часом опора на них для підтримки зовнішнього порядку, поряд з відсутністю достовірної інформації про їхні фактичні наміри, найчастіше приводять до самих негативних наслідків.

Підвищену суспільну небезпеку в місцях позбавлення волі носить протиправна діяльність корупціонерів по забезпеченню умовно-дострокового звільнення осіб, що не підпадають, у силу формальних юридичних ознак, під дію даної гуманної акції.

Також у явному протиріччі з інтересами правосуддя знаходиться практика необґрунтованого звільнення судами з-під варті арештованих на досудовому слідстві хабарників. Перебування їх на волі під підпискою про невиїзд у силу специфіки даного злочину дає можливість здійснювати ефективна протидію роботі слідству при зборі і закріпленні доказів.

Аналізуючи матеріали практики і досвід роботи спецпідрозділів з боротьби із організованою злочинністю, можна зробити висновок про те, що тактика протидії організованих злочинних структур правоохоронним системам ґрунтується на комплексі наступних заходів:

1. Заходи, що надають злочинній діяльності організований характер:

а) дії, спрямовані на створення злочинної організації (підбір кадрів);

б) дії, спрямовані на збір відповідних відомостей, що дозволяють заздалегідь визначити варіанти злочинного поведіння, способи вчинення злочинів і на цій основі ретельно спланувати злочинні акції.

З цією метою злочинцями створюється широка мережа корумпованих зв'язків у середовищі бізнесменів, підприємців, у структурах управління державною власністю, у Нацбанку, податкових адміністраціях, посередницьких фірмах, які займаються оформленням документів, у митних і інших органах.

Аналіз розкритих злочинів, вчинених ЗО, свідчить про те, що більшість з них мають своїх інформаторів у багатьох державних і комерційних структурах. Ці особи прекрасно інформовані про те, коли і які угоди будуть укладатися, коли і куди надійдуть великі суми грошей, і під якою охороною вони будуть доставлені, у якій формі будуть проводитися розрахунки, і хто є одержувачем. Таким чином, ризик зазнати невдачі при нападі фактично зводиться до нуля.

2. Заходи, спрямовані на забезпечення технічної переваги організованої злочинної структури над правоохоронними органами.

За даними оперативних підрозділів на технічне оснащення ЗО витрачається до 30 % злочинних доходів. За валюту за кордоном закуповуються першокласні засоби зв'язку, спостереження, звукоуловлююча і звукозаписуюча апаратура, інша новітня техніка, яка потім нелегально ввозиться в країну.

3. Заходи, що забезпечують маскуванню злочинної діяльності.

Маскування злочинної діяльності здійснюється самими численними і різноманітними способами організаційного, технічного і технологічного характеру, з яких лише невелика частина стає відомою криміналістиці. Головні цілі, які переслідує кримінальне середовище при створенні злочинної організації і здійсненні протиправної діяльності – це одержати незаконні доходи і за всіх обставин зберегти їх для подальшого розвитку злочинної індустрії.

4. Заходи для створення ефективних систем контактів у структурах влади для забезпечення гарантованого захисту своїх інтересів і безпеки учасників організованих злочинних структур.

Основою державного управління є його контрольні функції. Імовірність того, що протиправна діяльність, навіть будучи замаскована, може бути в будь-який момент виявлена і припинена, спонукає ЗО вишукувати шляхи і засоби свого захисту в державних структурах за допомогою корумпованих службових осіб. Величезний потенціал ринку для витягу незаконних прибутків сприяє залученню

до корумпованих відносин з ЗО досить впливових державних службовців, які мають можливість не тільки запобігти, але і виключити пряме втручання правоохоронних органів.

5. Заходи, спрямовані на придбання економічної і політичної влади в регіонах.

Не обмежуючись залученням державних службовців у широкомасштабну корупцію, організована злочинне середовище розгорнуло справжню боротьбу в регіонах за придбання контрольних пакетів акцій у найбільш важливих сферах економіки, заняття посад і постів, зв'язаних з ліцензуванням, квотуванням, зовнішньоекономічною діяльністю, висування своїх людей у представницькі владні структури для лобіювання потрібних їм рішень.

Володіючи величезними фінансовими коштами, підприємці і бізнесмени, зв'язані з кримінальними структурами, збагатившись за рахунок неправомірних угод, укриття доходів від оподатковування і т.п., витрачають їх при проведенні передвиборних кампаній, фактично купуючи голоси виборців.

6. Заходи для силового й іншого тиску на ту частину суспільства, у якій сформувалася повага до права і правопорядку, на органи влади і управління, у функції яких входить захист прав і свобод громадян.

Великий суспільний резонанс викликають так звані замовлені вбивства. В останні роки спостерігається стійка тенденція до росту кількості злочинів цієї категорії, виконаних у терористичній манері. Усе частіше вбивства стають інструментом тиску на представників виконавчої влади, способом залякування чи усунення конкурентів по бізнесу, незговірливих банкірів, несправних боржників і наполегливих кредиторів, засобом дозволу конфліктів у злочинному середовищі.

ЗО постійно ведуть роботу по схиленню до співробітництва працівників органів внутрішніх справ, мають місце випадки вербування останніх з використанням компрометуючих матеріалів, спроби підкупу безпосередньо і через третіх осіб. Часто для цих цілей застосовуються такі форми впливу, як залякування чи дискредитація.

Могутнім і винятково небезпечним засобом протидії органам внутрішніх справ є діяльність злочинних груп, спрямована на виявлення сил і засобів оперативної роботи, виявлення планованих і проведених органами внутрішніх справ оперативних комбінацій і слідчих заходів, створення всіляких перешкод при їхньому здійсненні.

Багаторівневий і різноплановий характер протидії (як спосіб уникнути викриття властивий всім стадіям розвитку події злочину) вимагає вироблення і здійснення комплексу заходів, з метою своєчасного виявлення злочинних структур, їхніх намірів і задумів для розкриття і розслідування злочинів на ранній стадії їх розвитку.

Здійснення ЗО протидії розкриттю і розслідуванню злочинної діяльності за допомогою використання раніше створених корумпованих зв'язків має дуже негативні наслідки для розслідування, а іноді і для долі як оперативного працівника, так і слідчого. У подібних випадках особи, з якими встановлені корумповані зв'язки, націлюються на «розвал» чи припинення кримінального провадження, виправдання підозрюваного, а також на дискредитацію ведучих

розслідування осіб чи їх усунення від подальшого розслідування будь-яким доступним способом (від підвищення на більш високу, але позбавлену реальних владних повноважень посаду, до звільнення з правоохоронних органів).

Однією з ознак протидії слідству шляхом використання корумпованих зв'язків може бути фіктивна ажіотажна суспільна атмосфера, створювана навколо розслідування в цілому, з приводу особистості підозрюваного, а в деяких випадках – і особистості слідчого (чи оперативного працівника). При цьому в засобах масової інформації можуть з'являтися публікації, які описують, як окремі факти, що позитивно характеризують підозрюваного, так і вигадані (чи ті, що дійсно мали місце) промахи, помилки, зловживання слідчого і інших учасників розслідування, описуються в перекрученому вигляді подія злочину і заходи, розпочаті правоохоронними органами для його розкриття і розслідування, висловлюються сумніви в законності їх дій, об'єктивності й ін.

Можливі, як свідчить практика, також факти цілеспрямованого поширення помилкових слухів про політичне підґрунтя розслідуваної події, організацію пікетувань, голодувань і незаконних демонстрацій, організацію протестів представників суспільних рухів і політичних партій, що видають розслідування як «замах» влади на демократичні права.

Зменшити тиск на слідство через засоби масової інформації можливо тільки в тому випадку, якщо правоохоронні органи відпрацьовують тактику випередження в подачі матеріалів для громадськості офіційної інформації, що не дасть можливості формування негативної суспільної думки.

Досягти цього можна наступними прийомами:

а) опублікуванням у місцевих або центральних періодичних засобах масової інформації, включаючи телебачення, зведень про найбільш важливі результати розслідування, без викладу подробиць і деталей (наприклад, про вартість вилучених при обшуку викрадених цінностей, загальні результати експертиз, різні експерименти і т.ін.), також без особливих коментарів;

б) опублікуванням аналітичних матеріалів фахівців, визнаних авторитетів в області розслідування аналогічних кримінальних проваджень.

Засоби масової інформації можливо також використовувати для дезінформації ЗО про найближчі плани слідства, а також для провокування активності формування, як елементу реалізації якої-небудь тактичної операції. Навмисно розповсюджені в засобах масової інформації зведення про захоплення помилковою версією, здатні відвернути увагу злочинців від слідчих (розшукових) і оперативно-розшукових заходів, спрямованих на розкриття і розслідування злочинів.

У деяких випадках, якщо ЗО використовуються корумповані зв'язки в органах державної влади і управління, хід розслідування, нібито через його суспільно-політичне значення, береться під особливий контроль, наслідком якого є твердий щоденний пресинг зацікавлених представників владних структур на слідчого, який здійснює розслідування. Найчастіше чергові дії слідчого жорстко контролюються, а іноді і прямо направляються. У результаті матеріали розслідування в ряді випадків стають надбанням осіб, які не мають відношення до

розслідування, що створює канали витоку слідчої інформації, і неможливість відстежити, ефективно припинити чи використовувати їх для цілей розслідування.

Зацікавлені працівники органів державної влади і управління, як правило, мають міцні службові і дружні зв'язки з відповідальними службовими особами різних рівнів, до яких можуть звертатися під зручним приводом із проханнями про надання сприяння у провадженні визначених дій, які змінюють хід розслідування в інтересах представників ЗО, що ускладнює процес подолання протидії розслідуванню.

Однак зацікавлені особи лише в крайньому випадку йдуть на складання яких-небудь документів, що свідчать про їхню причетність до протидії слідству. Тому у відповідних випадках, коли виявляються спроби такого впливу, можна чекати від них формального документального підтвердження їх «пропозицій» або фіксування їх оперативно-технічними способами. Але для цього необхідний високий професійний рівень підготовки слідчого і громадська мужність, тому що для самого слідчого це може обернутися низкою службових ускладнень.

Аналіз матеріалів слідчої і оперативної практики свідчить, що корумповані службові особи в органах державної влади і управління втручаються в організацію протидії слідству в міру розвитку подій. Це дає можливість працівникам правоохоронних органів, діючи швидко і рішуче на початковому етапі розслідування, виявити і зафіксувати максимально можливий обсяг доказів.

Однак, аналіз практики переконує у тому, що сформована система організації виявлення і розкриття злочинів не в змозі повною мірою протистояти росту професійної і організованої злочинності, активізувати роботу по нейтралізації її протидії органам внутрішніх справ. Основні ланки системи МВС – міські і районні підрозділи органів внутрішніх справ, де зосереджено більш 90 % особового складу карного розшуку, інших оперативних служб, свої зусилля направляють головним чином лише на вирішення задач реагування на виявлені злочини, розгляд заяв, повідомлень і іншої інформації про кримінальні правопорушення.

Обсяг цієї роботи складає близько 30 % виконуваного загального навантаження. У цих умовах на діяльність по виявленню й оперативній розробці осіб, що вчинили кримінальні правопорушення, практично не залишається резерву часу.

В такій ситуації виникає необхідність максимального звільнення оперативного складу від перевірки первинних матеріалів для того, щоб зосередити його зусилля на ініціативній оперативно-розшуковій діяльності. У цьому зв'язку необхідно і створення відповідних умов співробітникам оперативних апаратів усіх ланок системи для їхньої особистої участі в оперативно-розшуковій діяльності по виявленню організованих злочинних структур і викриттю їх учасників.

Найбільшу небезпеку для розслідування представляють корумповані службові особи в правоохоронних органах, тому що вони включаються в процес протидії з моменту затримання підозрюваного, а іноді мають можливість і контролювати хід оперативно-розшукової роботи, позбавляючи її реальної перспективи, тому що саме оперативно-розшукова діяльність є головним джерелом одержання інформації про існування і використання ЗО корумпованих зв'язків.

При виявленні ознак протидії розслідуванню шляхом використання корумпованих зв'язків в органах державної влади і управління слідчий може офіційно попередити особу, що виявляє активний інтерес до провадження, про можливість його допиту як свідка. При виявленні тиску з боку зазначених осіб, працюючих в органах МВС, доцільно задіяти можливості служби внутрішньої безпеки, діяльність якої спрямована на припинення зловживань співробітників правоохоронних органів. Також можливе використання впливу на даних осіб шляхом звертання до їхнього керівництва. Але при цьому необхідно враховувати, що іноді керівні працівники також можуть бути зв'язані як з корумпованими службовими особами, так і прямо з представниками ЗО.

Отже, необхідно завжди не випустити з уваги можливість викриття організуючих протидію слідству корупціонерів, залучення їх до кримінальної відповідальності як учасників ЗО чи, у крайньому випадку, за здійснення службових злочинів.

Основою для подолання протидії слідству з використанням корумпованих зв'язків є правові норми, які регулюють процесуальну і оперативно-розшукову діяльність по виявленню, розкриттю і розслідуванню злочинів. Лише вміле, динамічне, тактично продумане їх застосування може перешкодити спробам втручання в хід розслідування корумпованих службових осіб.

Найбільш згубним наслідком для результатів слідства є так зване «заволокичування» кримінального провадження, яке фактично позбавляє розслідування яких би то не було перспектив, вчинене самим слідчим чи оперативними працівниками, що беруть участь у розслідуванні.

Про наявність такої протидії свідчать:

- регулярні «запізнення» слідства з реалізацією необхідних слідчих (розшукових) дій і оперативно-розшукових заходів;
- неодноразова передача кримінального провадження слідчим однакового рівня;
- регулярне втручання в хід розслідування осіб, що безпосередньо не відповідають за його результати і т.ін.

Припинення такої протидії слідства можливе, на наш погляд, лише шляхом усунення від розслідування місцевих слідчих і проведення слідства слідчою групою іншого територіального чи вищестоящого слідчого підрозділу.

Участь захисника в розслідуванні також може використовуватися як один з методів протидії слідства. Суть його в наступному. Можливість захисника знайомитися з матеріалами провадження навіть у межах, визначених слідчим, дозволяє йому вже на самому початку розслідування знати про певні докази, якими володіє слідство. У результаті слідчий в деякій мірі втрачає «волю» у тактичному використанні цих доказів. Але це не все. ЗО з метою свого захисту від правосуддя найчастіше викликають «своїх» адвокатів, що з'являються відразу ж після затримання учасника ЗО.

Дії адвокатів, безумовно, відповідають принципу змагання, але на жаль, як свідчить практика, не всі адвокати вибирають законні шляхи у своїй діяльності. Деякі з них під час бесіди, що передуює допиту, починають «обробляти» затриманих і умовляють їх на відмовлення від раніше даних ними правдивих показань, повідомляють лідерам формувань про необхідність вживання заходів по

прихованню не виявлених слідством слідів і речових доказів. За такі дії захисник практично не несе відповідальності, тому що встановити їх у переважній більшості випадків не вдається. Отже, таку діяльність дуже важко припинити.

До подібних ситуацій слідчий повинен тактично приготуватися. Зокрема, він повинен максимально ефективно використовувати час до моменту початку участі адвоката у провадженні, використовуючи всі тактичні прийоми розслідування по «гарячих слідах», і т.ін.

При одержанні від підозрюваного даних, які вказують на нові можливі джерела доказів, слідчий повинен якнайшвидше використовувати і ці джерела, процесуально закріпити отриману доказову інформацію. Усе це дозволить упевнено вести роботу в присутності адвоката.

Контрольні запитання для перевірки досягнення результатів навчання

1. Визначте особливості подолання протидії розслідуванню злочинів загально кримінальної спрямованості
2. Охарактеризуйте особливості подолання протидії розслідуванню злочинам у сфері економіки
3. Систематизуйте особливості протидії та її подолання при розслідуванні корупційних злочинів
4. Визначте особливості протидії розслідуванню кіберзлочинів. Запропонуйте окремі напрями розслідування в умовах такої протидії

ПЛАНІ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ТЕМА 1

ПРОТИДІЯ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ, ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ

Мета вивчення

Систематизувати знання щодо сутності та поняття протидії розслідуванню злочинів

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Визначати та класифікувати існуючі поняття протидії розслідуванню.
2. Дискутувати щодо особливостей визначення поняття протидії розслідуванню

План заняття

1. Поняття «протидія розслідуванню злочинів». Загальна характеристика, класифікація, ознаки
2. Аналіз наукових думок, окремих досліджень, присвячених проблемам протидії розслідуванню злочинів
3. Співвідношення понять «протидія розслідуванню», «спосіб приховування наслідків вчинення злочинів»
4. Охарактеризуйте з урахуванням змін, що відбулися у злочинній діяльності, виз основні тенденції удосконалення діяльності, пов'язаної з протидією розслідуванню злочинів.

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
5. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>

6. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
8. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
9. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
10. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
11. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
12. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
16. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
17. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
18. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
19. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Бірінник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
20. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень

- співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
21. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
22. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
23. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
24. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
25. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
26. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

ТЕМА 2

КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЯВІВ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Здійснити криміналістичний аналіз проявів протидії досудовому розслідуванню злочинів із визначенням суб'єктів, мети, мотивів, форм, прийомів та обстановки протидії розслідуванню злочинів

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Обговорювати та дискутувати щодо сутності проявів протидії розслідуванню злочинів.
2. Визначати мотиви, мету, форми, прийоми та особливості суб'єктів і обстановки протидії розслідуванню злочинів
3. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання

План

1. Визначте поняття суб'єктів протидії розслідуванню злочинів. Надайте їх класифікацію
2. Окресліть мету протидії розслідуванню злочинів
3. Проаналізуйте класифікацію мотивів протидії розслідуванню злочинів

4. Визначте сутність та систематизуйте форми та прийоми протидії розслідуванню злочинів
5. Охарактеризуйте обстановку протидії розслідуванню злочинів

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
5. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьева. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
6. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
8. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
9. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
10. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
11. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
12. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва.

- Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
 16. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсис : ЛТД, 2007. 576 с.
 17. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
 18. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
 19. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36ірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 20. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
 21. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
 22. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
 23. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
 24. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
 25. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
 26. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
 27. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
 28. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню

ТЕМА 3

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Систематизувати існуючі поняття подолання протидії розслідуванню злочинів та сформулювати власне ставлення до існуючих проблем забезпечення подолання протидії розслідуванню злочинів з урахуванням сучасних умов

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Визначати та класифікувати існуючі поняття подолання протидії розслідуванню злочинів
2. Дискутувати щодо визначення поняття подолання протидії розслідуванню злочинів

План

1. Проаналізуйте наявні теорії подолання протидії розслідуванню злочинів
2. Охарактеризуйте наукові праці вітчизняних вчених, які займалися дослідженням проблем подолання протидії розслідуванню злочинів
3. Визначте сутність та поняття «подолання протидії розслідуванню злочинів»
4. Визначте сутність та необхідність правового регулювання подолання протидії розслідуванню злочинів
5. Проаналізуйте діюче законодавство на наявність прогалин, що перешкоджають подоланню протидії розслідуванню злочинів
6. Обґрунтуйте необхідність внесення змін до діючого законодавства задля підвищення ефективності подолання протидії розслідуванню.

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
5. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної

- конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
6. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
 7. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
 8. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
 9. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
 10. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
 11. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
 12. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
 13. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
 14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
 15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
 16. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
 17. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
 18. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
 19. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL:

http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Біжник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y

20. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
21. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
22. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
23. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
24. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

ТЕМА 4

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ, ВЕРСІЇ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Визначити типові слідчі ситуації, версії та напрями розслідування злочинів у мовах протидії

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Вивчати типові слідчі ситуації, висувати версії та пропонувати напрями подолання протидії розслідуванню злочинів.
2. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії

План

1. Охарактеризуйте наявні поняття типової слідчої ситуації та її значення у розслідуванні злочинів
2. Систематизуйте типові слідчі ситуації, які виникають при подоланні протидії розслідуванню злочинів
3. Визначте види версій, які виникають при подоланні протидії розслідуванню злочинів

4. Охарактеризуйте наявні в літературі поняття та етапи планування діяльності з подолання протидії розслідуванню злочинів

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>)
11. Аленин Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
12. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
13. Аленин Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний*

процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. за вип. І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y

14. Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відповід. за вип. І.В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
15. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
16. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
18. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
19. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
20. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
21. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
22. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
23. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
24. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.

- 25.Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
- 26.Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
- 27.Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
- 28.Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
- 29.Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Біжник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 30.Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
- 31.Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
- 32.Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
- 33.Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
- 34.Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
- 35.Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
- 36.Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
- 37.Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
- 38.Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014

р.). Харків, 2014. С. 335–339.

ТЕМА 5

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ ПРОВЕДЕННЮ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Мета вивчення

Виокремити та систематизувати тактичні особливості подолання протидії проведенню окремих слідчих (розшукових) дій

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Узагальнювати результати слідчої, оперативно-розшукової та судової діяльності
2. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання
3. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії
4. Вдосконалювати тактичні прийоми подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

План

1. Визначте загальні особливості слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів
2. Сформулюйте особливості проведення огляду в умовах протидії
3. Систематизуйте особливості проведення обшуку в умовах протидії.
4. У чому полягають особливості проведення допиту потерпілих, свідків та підозрюваних в умовах протидії?
5. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: порівняльний аналіз
6. Процесуальне закріплення особливостей проведення негласних слідчих (розшукових) дій
7. Особливості тактики проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій
8. Надайте пропозиції щодо удосконалення процесу проведення негласних слідчих (розшукових) дій

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
11. Аленін Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
12. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
13. Аленін Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. за вип. І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
14. Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відповід. за вип. І.В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.p*

[df?sequence=1&isAllowed=y](#)

15. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
16. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
18. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
19. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
20. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
21. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsy/01_2018/34.pdf
22. Литвичук О.І. Електронні докази. Обшук. Частина 1. Х.: Фактор, 2020. 80 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ПДФ_%20Electronni%20Dokazy%20Obshuk%20Part1.pdf
23. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
24. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
25. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
26. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
27. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
28. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності

- та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
29. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
30. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36ірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
31. Салматов О.В. Розмежування огляду від інших слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 2. Том 2. С. 141-144. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3561/Стаття%20Прозмежування%20огляду.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
32. Сергєєва Д.Б., Старенький О.С. Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення поняття. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 81-89. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Sergeeva_Starenkyi.pdf
33. Слідчі (розшукові) дії: навч. посібник / О.В. Авраменко, Р.І. Благути, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Р. І. Благути та Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/373/1/Слідчі%20розшукові%20дії-навч%20посібник.pdf>
34. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Навчальний посібник у схемах і таблицях. Київ. 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1712/1/посібник%20СПД.pdf>
35. Тактика проведення слідчого експерименту під час досудового розслідування [Текст] : метод. рек. / [П.Є. Антонюк, А.О. Антошук, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 70 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18811/1/Методичні%20рекомендації%20Слідчий%20експеримент.pdf>
36. Татаров О. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 4. С.179-186. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2015/tatarov.pdf>
37. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
38. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.

- 39.Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
- 40.Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
- 41.Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
- 42.Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
- 43.Шило А.В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Харків, 2019. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shilo/d_Shilo.pdf
- 44.Шкеблей В.А. Способи та порядок вручення письмового повідомлення про підозру. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С. 110-114. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14886/Shkelebei_Sposoby_ta_poriadok_vruchennia_pysmovoho_povidomlennia_pro_pidozru.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- 45.Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
- 46.Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
- 47.Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

ТЕМА 6

ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Визначити особливості проведення окремих тактичних операцій при розслідуванні злочинів в умовах протидії

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Узагальнювати результати слідчої, оперативно-розшукової ті судової діяльності
2. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання

3. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії

4. Вдосконалювати тактичні прийоми подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

План

1. Визначте поняття тактичної операції, тактичної комбінації та тактичного прийому
2. Систематизуйте наявні тактичні операції
3. Визначте тактичні операції, які доцільно застосовувати при розслідуванні злочинів в умовах протидії
4. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Забезпечення збереження речових доказів»
5. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Попередження зникнення підозрюваного»
6. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Подолання неправдивих показань підозрюваного та його відмови від дачі показань»

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>)
11. Алєнін Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
12. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
13. Алєнін Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія* / за заг. ред. Ю. П. Алєніна ; відпов. за вип. І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
14. Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія* / За заг. ред. Ю.П. Алєніна; відповід. за вип. І.В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y
15. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
16. Вєгєра-Іжєвська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусєл. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
18. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
19. Гєсєлєв О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>

20. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
21. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
22. Литвичук О.І. Електронні докази. Обшук. Частина 1. Х.: Фактор, 2020. 80 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ПДФ_%20Electronni%20Dokazy%20Obshuk%20Part1.pdf
23. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
24. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
25. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
26. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
27. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсіс : ЛТД, 2007. 576 с.
28. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
29. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
30. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Бірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
31. Салматов О.В. Розмежування огляду від інших слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 2. Том 2. С. 141-144. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3561/Стаття%20Прозмежування%20огляду.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
32. Сергєєва Д.Б., Старенький О.С. Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення

- поняття. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 81-89. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Sergeeva_Starenkyi.pdf
33. Слідчі (розшукові) дії: навч. посібник / О.В. Авраменко, Р.І. Благути, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Р. І. Благути та Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьВДУВС, 2013. 416 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/373/1/Слідчі%20розшукові%20дії-навч%20посібник.pdf>
34. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Навчальний посібник у схемах і таблицях. Київ. 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1712/1/посібник%20СПД.pdf>
35. Тактика проведення слідчого експерименту під час досудового розслідування [Текст] : метод. рек. / [П.Є. Антонюк, А.О. Антошук, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 70 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18811/1/Методичні%20рекомендації%20Слідчий%20експеримент.pdf>
36. Татаров О. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 4. С.179-186. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2015/tatarov.pdf>
37. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
38. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
39. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
40. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
41. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
42. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
43. Шило А.В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Харків, 2019. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shilo/d_Shilo.pdf
44. Шкеблей В.А. Способи та порядок вручення письмового повідомлення про підозру. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С. 110-114. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14886/Shkelebei_Sposob

- 45.Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
- 46.Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
- 47.Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

ТЕМА 7

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЗЛОЧИНІВ

Мета вивчення

Визначити особливості подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

Результати навчання

Після лекції здобувач вищої освіти буде (спроможний):

1. Узагальнювати результати слідчої, оперативно-розшукової та судової діяльності
2. Синтезувати теорію і практику протидії розслідуванню та її подолання
3. Розв'язувати ситуації, що виникають в процесі розслідування злочинів в наслідок протидії
4. Вдосконалювати тактичні прийоми подолання протидії розслідуванню окремих категорій злочинів

План

1. Визначте особливості подолання протидії розслідуванню злочинів загально кримінальної спрямованості
2. Охарактеризуйте особливості подолання протидії розслідуванню злочинам у сфері економіки
3. Систематизуйте особливості протидії та її подолання при розслідуванні корупційних злочинів
4. Визначте особливості протидії розслідуванню кіберзлочинів. Запропонуйте окремі напрями розслідування в умовах такої протидії
5. Типові слідчі ситуації, версії та напрями подолання протидії розслідуванню шахрайств

6. Форми та заходи по протидії злочинних організацій слідчим та оперативно-розшуковим підрозділам. Деякі заходи щодо подолання протидії злочинних організацій, які володіють корумпованими зв'язками

Література

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Посібник зі статті 5 Конвенції (право на свободу і особисту недоторканність). Стаття 5 Конвенції. URL: http://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_5_UKR.pdf
7. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
8. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
10. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
11. Аленин Ю.П. Процессуальные особенности производства следственных действий. Одесса, 2002. 264 с.
12. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.

13. Аленін Ю.П. Напрями удосконалення законодавства з метою підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / за заг. ред. Ю. П. Аленіна ; відпов. за вип. І. В. Гловюк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 656-679. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
14. Аркуша Л.І. Поняття та особливості використання негласних слідчих (розшукових) дій у розслідуванні злочинів. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року : ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна; відповід. за вип. І.В. Гловюк. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. С. 680-702. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y*
15. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
16. Вегера-Іжевська І.В. Забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні: монографія. наук. ред. О.Г. Шило. Харків: Право, 2019. 232 с.
17. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250 000 сл. / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : Перун, 2007. 1736с.
18. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
19. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
20. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
21. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
22. Литвичук О.І. Електронні докази. Обшук. Частина 1. Х.: Фактор, 2020. 80 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/ПДФ_%20Electronni%20Dokazy%20Obshuk%20Part1.pdf
23. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>

24. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
25. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
26. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
27. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків : Арсис : ЛТД, 2007. 576 с.
28. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
29. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
30. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36ірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
31. Салматов О.В. Розмежування огляду від інших слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 2. Том 2. С. 141-144. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3561/Стаття%20Прозмежування%20огляду.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
32. Сергеева Д.Б., Старенький О.С. Слідчі (розшукові) дії як засоби отримання доказів у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх: до визначення поняття. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 81-89. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/1_2017_Sergeeva_Starenkyi.pdf
33. Слідчі (розшукові) дії: навч. посібник / О.В. Авраменко, Р.І. Благути, Ю.В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Р. І. Благути та Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/373/1/Слідчі%20розшукові%20дії-навч%20посібник.pdf>
34. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Навчальний посібник у схемах і таблицях. Київ. 2015. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/1712/1/посібник%20СПД.pdf>
35. Тактика проведення слідчого експерименту під час досудового розслідування [Текст] : метод. рек. / [П.Є. Антонюк, А.О. Антошук, В.В. Пясковський, А.В. Самодін, та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 70 с. URL:

<http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/123456789/18811/1/Методичні%20рекомендації%20Слідчий%20експеримент.pdf>

36. Татаров О. Проблеми повідомлення про підозру та шляхи їх вирішення. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2014. № 4. С.179-186. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/4-2015/tatarov.pdf>
37. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
38. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
39. Шевчук В.М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. Юрид. наук. електронний журнал. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
40. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
41. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
42. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
43. Шило А.В. Використання в кримінальному провадженні відомостей, отриманих в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій: дис. ... к.ю.н.: 12.00.09. Харків, 2019. URL: http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Shilo/d_Shilo.pdf
44. Шкеблей В.А. Способи та порядок вручення письмового повідомлення про підозру. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 4. С. 110-114. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14886/Shkelebei_Sposoby_ta_poriadok_vruchennia_pysmovoho_povidomlennia_pro_pidozru.pdf?sequence=1&isAllowed=y
45. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.
46. Яцковина В. В. Щодо визначення факторів протидії виявленню та розслідуванню шахрайств. Організаційно-правові засади боротьби з правопорушеннями на транспорті : матеріали між нар. наук.-практ. конф., (Одеса, 14 грудня 2012 р.). Одеса, 2012. С. 316–318.
47. Яцковина В. В. Обстановка та суб'єкти протидії викриттю та розслідуванню шахрайств: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., (Харків, 12 грудня 2014 р.). Харків, 2014. С. 335–339.

ПИТАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. ПРОТИДІЯ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ, ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ: ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ

Питання для самостійного опрацювання

Спосіб приховування вчинення злочинів, механізм вчинення злочинів, протидія розслідуванню злочинів: співвідношення понять.

Поняття протидії розслідуванню злочинів

Аналіз судової та слідчої практики.

Література

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
2. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO, SCOPUS, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
3. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (Web of Science Core Collection). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
4. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. *Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine*. International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020. P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (SCOPUS). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
5. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020. 9 (II). P. 291-316. (Web of Science Core Collection). URL: https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Frame&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RR_C&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012
6. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. Х., 2002. 196 с.
7. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної

діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21

8. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
9. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
10. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
11. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
12. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
13. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
16. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
17. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
18. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36ірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С.

- 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
20. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
21. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
22. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
23. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
24. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи засоби масової інформації, офіційні сайти правоохоронних органів НАБУ, ДБР та ін., а також дані Єдиного державного реєстру судових рішень, дослідити на конкретному прикладі використання задля викриття ознак підготовки та вчинення різної категорії злочинів (з метою забезпечення протидії розслідуванню) різних видів інформації (наприклад, оперативно-розшукової; інформації, яка містить банківську таємницю; інформації, яка містить комерційну таємницю; інформації відповідного професійного характеру; інформації з обмеженим доступом, тощо)

За результатами дослідження пропонується підготувати презентацію, в якій освітити фабулу досліджуваного злочину (зосереджуючи увагу на способі підготовки, вчинення та приховування наслідків вчинення злочину); охарактеризувати з кримінологічної та криміналістичної точки зору особу злочинця (або злочинців); визначити та охарактеризувати вид інформації про ознаки підготовки та вчинення злочину; охарактеризувати особливості методів та заходів (або гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій) щодо перевірки отриманої інформації.

При цьому висловити **власне ставлення** до наявних проблем (перешкод) при отриманні доступу, вилученні, обробці, зберіганні та подальшого використання подібної інформації у кримінальному провадженні, а також запропонувати шляхи вирішення цих проблем.

Особливості оформлення презентації.

На стор. 1 (або слайді 1) обов'язково вказати П.І.Б. виконавця, рік навчання, дату проведення практичного заняття за розкладом, тему (її номер та назву). Об'єм до 20-25 – ти слайдів. Назва файлу «**Прізвище, ініціали, аспірантура, рік навчання**»

Тема 2. КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОЯВІВ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Питання для самостійного опрацювання

Поняття та класифікація суб'єктів протидії розслідуванню злочинів

Мета протидії розслідуванню злочинів

Аналіз класифікації мотивів протидії розслідуванню злочинів

Сутність форм та прийомів протидії розслідуванню злочинів

Характеристика обстановки протидії розслідуванню злочинів

Аналіз судової та слідчої практики

Література

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
2. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO, **SCOPUS**, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
3. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (**Web of Science Core Collection**). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
4. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. *Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine*. International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020. P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (**SCOPUS**). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
5. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020. 9 (II). P. 291-316. (**Web of Science Core Collection**). URL: https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Frame&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RR C&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=W OS%3A000586857700012
6. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. Х., 2002. 196 с.
7. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної

діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21

8. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
9. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
10. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
11. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
12. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
13. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
16. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
17. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
18. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36ірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С.

- 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
20. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
21. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
22. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
23. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
24. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи засоби масової інформації, офіційні сайти правоохоронних органів НАБУ, ДБР та ін., а також дані Єдиного державного реєстру судових рішень, дослідити на конкретному прикладі використання задля викриття ознак підготовки до здійснення протидії та вчинення різної категорії злочинів таких джерел інформації як:

- повідомлення громадян, службових осіб і громадських організацій;
- дані різних документів;
- матеріали різних перевірок, рейдів;
- матеріали кримінальних проваджень (архівних кримінальних справ) і слідчих (розшукових) дій;
- статистичні дані;
- матеріали органів контролю, засобів масової інформації;
- повідомлення осіб;
- матеріали перевірок первинної інформації;
- матеріали оперативно-розшукових справ (в тому числі архівні);
- результати проведення оперативно-розшукових і оперативно-технічних заходів з викриття, профілактики злочинів на обслуговуваних об'єктах.

За результатами дослідження пропонується підготувати **презентацію**, в якій освітити фабулу досліджуваного злочину (зосереджуючи увагу на способі підготовки, вчинення та приховування наслідків вчинення злочину); охарактеризувати з кримінологічної та криміналістичної точки зору особу злочинця (або злочинців); визначити та охарактеризувати джерело отримання інформації про ознаки підготовки та вчинення злочину; охарактеризувати особливості методів та заходів (або гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій) щодо перевірки отриманої інформації від зазначеного джерела (наскільки ця інформація знайшла своє підтвердження у процесі розслідування?); власне ставлення до повноти використання правоохоронними органами отриманої від джерела інформації.

Особливості оформлення презентації.

На стор. 1 (або слайді 1) обов'язково вказати П.І.Б. виконавця, рік навчання, дату проведення практичного заняття за розкладом, тему (її номер та назву). Об'єм до 20-25 – ти слайдів. Назва файлу «**Прізвище, ініціали, аспірантура, рік навчання**»

Тема 3. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Питання для самостійного опрацювання

Аналіз наявних теорій подолання протидії розслідуванню злочинів

Підбір та опрацювання наукових праць вітчизняних вчених, які займалися дослідженням проблем подолання протидії розслідуванню злочинів

Аналіз діючого законодавства на наявність прогалин, що перешкоджають подоланню протидії розслідуванню злочинів

Запропонуйте внесення змін до діючого законодавства задля підвищення ефективності подолання протидії розслідуванню

Аналіз судової та слідчої практики

Література

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
2. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO, **SCOPUS**, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
3. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (**Web of Science Core Collection**). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
4. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. *Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine*. International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020.P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (**SCOPUS**). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
5. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020. 9 (II). P. 291-316. (**Web of Science Core Collection**). URL:

https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Frame&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RRC&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012

6. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. Х., 2002. 196 с.
7. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21 (0,3 д.а.)
8. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
9. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
10. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
11. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
12. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
13. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
16. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
17. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450.

URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf

18. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3бiрник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
20. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
21. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
22. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
23. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
24. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи засоби масової інформації, офіційні сайти правоохоронних органів НАБУ, ДБР та ін., а також дані Єдиного державного реєстру судових рішень, дослідити на **конкретному прикладі** використання задля викриття ознак підготовки та вчинення різної категорії злочинів (з метою забезпечення протидії розслідуванню) різних видів інформації (наприклад, оперативно-розшукової; інформації, яка містить банківську таємницю; інформації, яка містить комерційну таємницю; інформації відповідного професійного характеру; інформації з обмеженим доступом, тощо)

За результатами дослідження пропонується підготувати **презентацію**, в якій освітити фабулу досліджуваного злочину (зосереджуючи увагу на способі підготовки, вчинення та приховування наслідків вчинення злочину); охарактеризувати з кримінологічної та криміналістичної точки зору особу злочинця (або злочинців); визначити та охарактеризувати вид інформації про ознаки підготовки та вчинення злочину; охарактеризувати особливості методів та заходів (або гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій) щодо перевірки отриманої інформації.

При цьому висловити **власне ставлення** до наявних проблем (перешкод) при отриманні доступу, вилученні, обробці, зберіганні та подальшого використання

подібної інформації у кримінальному провадженні, а також запропонувати шляхи вирішення цих проблем.

Особливості оформлення презентації.

На стор. 1 (або слайді 1) обов'язково вказати П.І.Б. виконавця, рік навчання, дату проведення практичного заняття за розкладом, тему (її номер та назву). Об'єм до 20-25 – ти слайдів. Назва файлу «**Прізвище, ініціали, аспірантура, рік навчання**»

Тема 4. ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ, ВЕРСІЇ ТА НАПРЯМИ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Питання для самостійного опрацювання

Види слідчих ситуацій на початковому та наступному етапах розслідування в умовах протидії

Класифікація версій, що виникають на відповідних етапах розслідування, в умовах протидії

Прогнозування, прогноз при розслідуванні злочинів в умовах протидії

Література

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
2. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO, **SCOPUS**, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
3. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (**Web of Science Core Collection**). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
4. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. *Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine*. International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020.P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (**SCOPUS**). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
5. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020. 9 (II). P. 291-316. (**Web of Science Core Collection**). URL: <https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Fra>

[me&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RRC&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012](http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RRC&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012)

6. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. Х., 2002. 196 с.
7. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21 (0,3 д.а.)
8. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
9. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
10. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
11. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
12. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
13. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
16. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
17. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf

18. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3Бірник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
20. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
21. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
22. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
23. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
24. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи матеріали засобів масової інформації (результати журналістських розслідувань), офіційні сайти правоохоронних органів НАБУ, ДБР та ін., а також дані Єдиного державного реєстру судових рішень, дослідити на **конкретному прикладі** можливості (а також результати) використання конфіденційного співробітництва при виявленні та розслідуванні злочинів (проявів протидії.)

За результатами дослідження пропонується підготувати **презентацію**, в якій освітити фабулу досліджуваного злочину (зосереджуючи увагу на способі підготовки, вчинення та приховування наслідків вчинення злочину); охарактеризувати особу, з якою встановлено конфіденційне співробітництво; визначити та охарактеризувати якісну складову інформації, отриманою в наслідок конфіденційного співробітництва; охарактеризувати особливості методів та заходів (або гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій) щодо перевірки отриманої інформації.

При цьому висловити **власне ставлення** до наявних проблем, які виникають при налагодженні конфіденційного співробітництва із відповідними категоріями осіб та правоохоронними органами. Особливу увагу при цьому приділити визначенню шляхів обробки, зберігання та подальшого використання подібної інформації у кримінальному провадженні, а також запропонувати шляхи

вирішення проблем, пов'язаних із збереженням у таємниці самого факту конфіденційного співробітництва.

Особливості оформлення презентації.

На стор. 1 (або слайді 1) обов'язково вказати П.І.Б. виконавця, рік навчання, дату проведення практичного заняття за розкладом, тему (її номер та назву). Об'єм до 20-25 – ти слайдів. Назва файлу «**Прізвище, ініціали, аспірантура, рік навчання**»

Тема 5. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ ПРОВЕДЕННЮ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ТА НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Питання для самостійного опрацювання

Слідчий огляд в умовах протидії
Допит окремої категорії злочинців в умовах протидії
Контроль за вчиненням злочинів в умовах протидії
Спостереження та контрспостереження
Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних джерел в умовах протидії

Література

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
2. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO, **SCOPUS**, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
3. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (**Web of Science Core Collection**). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
4. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. *Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine*. International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020.P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (**SCOPUS**). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
5. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020.

9 (II). P. 291-316. (**Web of Science Core Collection**). URL:

https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Frame&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RRC&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012

6. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. Х., 2002. 196 с.
7. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21
8. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
9. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
10. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
11. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
12. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
13. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
15. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
16. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
17. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський

- період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450.
URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
18. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/36іжник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
19. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
20. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
21. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
22. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
23. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
24. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи засоби масової інформації, офіційні сайти правоохоронних органів НАБУ, ДБР та ін., а також дані Єдиного державного реєстру судових рішень, дослідити на конкретному прикладі використання задля викриття ознак підготовки до здійснення протидії та вчинення різної категорії злочинів таких джерел інформації як:

- повідомлення громадян, службових осіб і громадських організацій;
- дані різних документів;
- матеріали різних перевірок, рейдів;
- матеріали кримінальних проваджень (архівних кримінальних справ) і слідчих (розшукових) дій;
- статистичні дані;
- матеріали органів контролю, засобів масової інформації;
- повідомлення осіб;
- матеріали перевірок первинної інформації;
- матеріали оперативно-розшукових справ (в тому числі архівні);
- результати проведення оперативно-розшукових і оперативно-технічних заходів з викриття, профілактики злочинів на обслуговуваних об'єктах.

За результатами дослідження пропонується підготувати презентацію, в якій освітити фабулу досліджуваного злочину (зосереджуючи увагу на способі підготовки, вчинення та приховування наслідків вчинення злочину); охарактеризувати з кримінологічної та криміналістичної точки зору особу злочинця (або злочинців); визначити та охарактеризувати джерело отримання інформації про ознаки підготовки та вчинення злочину; охарактеризувати особливості методів та заходів (або гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій) щодо перевірки отриманої інформації від зазначеного джерела (наскільки ця інформація знайшла своє підтвердження у процесі розслідування?); власне ставлення до повноти використання правоохоронними органами отриманої від джерела інформації.

Особливості оформлення презентації.

На стор. 1 (або слайді 1) обов'язково вказати П.І.Б. виконавця, рік навчання, дату проведення практичного заняття за розкладом, тему (її номер та назву). Об'єм до 20-25 – ти слайдів. Назва файлу «**Прізвище, ініціали, аспірантура, рік навчання**»

Тема 6. ТАКТИЧНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ЗЛОЧИНІВ

Питання для самостійного опрацювання

1. Характеристика окремих тактичних операцій при розслідуванні злочинів в умовах протидії
2. Характеристика особливостей проведення тактичної операції «Захист свідків і потерпілих»
3. Характеристика особливостей проведення тактичної операції «Нейтралізація протидії корумпованих представників органів влади й управління, або корумпованих представників правоохоронного відомства, представники якого здійснюють розслідування»
4. Характеристика особливостей проведення тактичної операції «Нейтралізація протидії чиненої на осіб, які проводять досудове слідство»
5. Характеристика особливостей проведення тактичної операції «Використання засобів масової інформації»

Література

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
2. Arkusha L. I. Discovery and investigation of legalization of proceeds obtained from organised criminal activity; English version N. E. Alexeev. Odessa : Feniks, 2012. 428 p.
3. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO,

- SCOPUS**, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
4. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (**Web of Science Core Collection**). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
 5. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. *Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine*. International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020.P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (**SCOPUS**). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
 6. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020. 9 (II). P. 291-316. (**Web of Science Core Collection**). URL: https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Frame&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RRC&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012
 7. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. Х., 2002. 196 с.
 8. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21 (0,3 д.а.)
 9. Arkusha L.I. General provisions of methodics of detection and investigation of organized criminal activity. Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 2. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. p. 24-41 (1,2 д.а.)
 10. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
 11. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.

12. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
13. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
14. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
15. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
16. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
17. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
18. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
19. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
20. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3бiрник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
21. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
22. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
23. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
24. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
25. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені

організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.

26. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи засоби масової інформації, офіційні сайти правоохоронних органів НАБУ, ДБР та ін., а також дані Єдиного державного реєстру судових рішень, дослідити на **конкретному прикладі** використання задля викриття ознак підготовки та вчинення різної категорії злочинів (з метою забезпечення протидії розслідуванню) різних видів інформації (наприклад, оперативно-розшукової; інформації, яка містить банківську таємницю; інформації, яка містить комерційну таємницю; інформації відповідного професійного характеру; інформації з обмеженим доступом, тощо)

За результатами дослідження пропонується підготувати **презентацію**, в якій освітити фабулу досліджуваного злочину (зосереджуючи увагу на способі підготовки, вчинення та приховування наслідків вчинення злочину); охарактеризувати з кримінологічної та криміналістичної точки зору особу злочинця (або злочинців); визначити та охарактеризувати вид інформації про ознаки підготовки та вчинення злочину; охарактеризувати особливості методів та заходів (або гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій) щодо перевірки отриманої інформації.

При цьому висловити **власне ставлення** до наявних проблем (перешкод) при отриманні доступу, вилученні, обробці, зберіганні та подальшого використання подібної інформації у кримінальному провадженні, а також запропонувати шляхи вирішення цих проблем.

Особливості оформлення презентації.

На стор. 1 (або слайді 1) обов'язково вказати П.І.Б. виконавця, рік навчання, дату проведення практичного заняття за розкладом, тему (її номер та назву). Об'єм до 20-25 – ти слайдів. Назва файлу «**Прізвище, ініціали, аспірантура, рік навчання**»

Тема 7. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ЗЛОЧИНІВ

Питання для самостійного опрацювання

Типові слідчі ситуації початкового та наступного етапів розслідування, версії та напрями подолання протидії розслідуванню в залежності від виду злочину

Форми протидії злочинних організацій слідчим та оперативно-розшуковим підрозділам

Заходи подолання протидії злочинних організацій слідчим та оперативно-розшуковим підрозділам

Деякі заходи щодо подолання протидії злочинних організацій, які володіють корумпованими зв'язками

Література

1. Александренко О.В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
2. Arkusha L. I. Discovery and investigation of legalization of proceeds obtained from organised criminal activity; English version N. E. Alexeev. Odessa : Feniks, 2012. 428 p.
3. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO, SCOPUS, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL:<https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
4. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (**Web of Science Core Collection**). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
5. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. [Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine](#). International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020.P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (**SCOPUS**). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
6. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020. 9 (II). P. 291-316. (**Web of Science Core Collection**). URL: https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Frame&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RRC&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012
7. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. Х., 2002. 196 с.
8. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21 (0,3 д.а.)
9. Arkusha L.I. General provisions of methodics of detection and investigation of

organized criminal activity. Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 2. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. p. 24-41 (1,2 д.а.)

10. Аркуша Л.І., Климаш С.М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361-364. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/5724/Arkusha%2c%20Klimash%20>
11. Волобуєв А. Ф. Розслідування і попередження розкрадань майна в сфері підприємництва; [за ред. О. М. Бандурки]. Харків : Рубікон, 2000. 272 с.
12. Геселев О. Проблеми легітимізації використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для доказування у кримінальному провадженні. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2018. № 1. С. 30-43. URL: <http://www.chasopysnapu.gp.gov.ua/ua/pdf/1-2018/geselev.pdf>
13. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Ірпінь, 2012. 19 с.
14. Лепісевич П.М., Курляк М.Д. Практичні засади усунення протидії розслідуванню злочинів у сучасних умовах. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2018. Вип. 1. С. 277-283. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsvy/01_2018/34.pdf
15. Мудрецький Р. Криміналістична класифікація способів протидії судовому розгляду кримінальних проваджень. Підприємництво, господарство і право. № 6. 2019. С. 306-312. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/6/58.pdf>
16. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
17. Ортинський В. Засоби подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/aug/17830/3.pdf>
18. Пчеліна О.В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері службової діяльності та шляхи її подолання. Молодий вчений. № 4 (31). Квітень, 2016. С. 628-632. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2016/4/152.pdf>
19. Ромців О.І. Розвиток теорії протидії розслідуванню злочинів (радянський період). Юридичний науковий електронний журнал. № 8. 2020. С. 448-450. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/114.pdf
20. Савчук Т.І. Щодо протидії розслідуванню корупційних злочинів. Процесуальне та техніко-криміналістичне забезпечення досудового розслідування. Харків. 2019. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6791/3бiрник_28.11.2019%2821.11.2019%29-147-150.pdf?sequence=1&isAllowed=y
21. Федоренко М.С. Протидія з боку зацікавлених осіб та засоби її подолання при

- розслідуванні перевищення влади або службових повноважень співробітниками правоохоронних органів. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. Том 1. № 85. 2019. С. 275-286. URL: <https://journal.lduvs.lg.ua/index.php/journal/article/view/30/30>
22. Шевчук В.М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
23. Шевчук В.М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція. 2013. №6/3. Т. 2. С. 125–129.
24. Шеремет А.П. Криміналістика : навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2005. 472 с.
25. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями): дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Луганськ: ЛАВС, 2003. 246 с.
26. Щур Б. В. Тактика усунення протидії розслідуванню злочинів, що вчиняються організованими злочинними групами: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00. 09. Харків, 2004. 197 с.

Завдання для самостійної роботи

Використовуючи матеріали засобів масової інформації (результати журналістських розслідувань), офіційні сайти правоохоронних органів НАБУ, ДБР та ін., а також дані Єдиного державного реєстру судових рішень, дослідити на **конкретному прикладі** можливості (а також результати) використання конфіденційного співробітництва при виявленні та розслідуванні злочинів (проявів протидії.)

За результатами дослідження пропонується підготувати **презентацію**, в якій освітити фабулу досліджуваного злочину (зосереджуючи увагу на способі підготовки, вчинення та приховування наслідків вчинення злочину); охарактеризувати особу, з якою встановлено конфіденційне співробітництво; визначити та охарактеризувати якісну складову інформації, отриманою в наслідок конфіденційного співробітництва; охарактеризувати особливості методів та заходів (або гласних чи негласних слідчих (розшукових) дій) щодо перевірки отриманої інформації.

При цьому висловити **власне ставлення** до наявних проблем, які виникають при налагодженні конфіденційного співробітництва із відповідними категоріями осіб та правоохоронними органами. Особливу увагу при цьому приділити визначенню шляхів обробки, зберігання та подальшого використання подібної інформації у кримінальному провадженні, а також запропонувати шляхи вирішення проблем, пов'язаних із збереженням у таємниці самого факту конфіденційного співробітництва.

Особливості оформлення презентації.

На стор. 1 (або слайді 1) обов'язково вказати П.І.Б. виконавця, рік навчання, дату проведення практичного заняття за розкладом, тему (її номер та назву). Об'єм

до 20-25 – ти слайдів. Назва файлу **«Прізвище, ініціали, аспірантура, рік навчання»**

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ

Питання

1. Проаналізуйте наявні в криміналістиці поняття «протидія розслідуванню злочинів».
2. Які вітчизняні вчені займалися дослідженням проблем протидії розслідуванню злочинів?
3. Визначте сутність та поняття «протидії розслідуванню злочинів»
4. Чи справедливим є твердження «протидія розслідуванню є формою ухиляння від відповідальності»?
5. З урахуванням змін, що відбулися у злочинній діяльності, визначте основні тенденції удосконалення діяльності, пов'язаної з протидією розслідуванню злочинів.
6. Визначте поняття суб'єктів протидії розслідуванню злочинів. Надайте їх класифікацію.
7. З якою метою здійснюється протидія розслідуванню злочинів?
8. Проаналізуйте класифікацію мотивів протидії розслідуванню злочинів.
9. Визначте сутність та систематизуйте форми та прийоми протидії розслідуванню злочинів.
10. Охарактеризуйте обстановку протидії розслідуванню злочинів.
11. Проаналізуйте наявні в криміналістиці теорії подолання протидії розслідуванню злочинів.
12. Які вітчизняні вчені займалися дослідженням проблем подолання протидії розслідуванню злочинів?
13. Визначте сутність та поняття «подолання протидії розслідуванню злочинів»
14. Визначте сутність та необхідність правового регулювання подолання протидії розслідуванню злочинів?
15. Проаналізуйте діюче законодавство на наявність прогалин, що перешкоджають подоланню протидії розслідуванню злочинів.
16. Обґрунтуйте необхідність внесення змін до діючого законодавства.
17. Охарактеризуйте наявні в криміналістиці поняття типової слідчої ситуації та її значення у розслідуванні злочині.
18. Систематизуйте типові слідчі ситуації при подоланні протидії розслідуванню злочинів
19. Визначте види версій, які виникають при подоланні протидії розслідуванню злочинів
20. Поняття та етапи планування діяльності з подолання протидії розслідуванню злочинів
21. Визначте загальні особливості слідчих (розшукових) дій при подоланні протидії розслідуванню злочинів
22. Сформулюйте особливості проведення огляду в умовах протидії
23. Систематизуйте особливості проведення обшуку в умовах протидії.

24. У чому полягають особливості проведення допиту потерпілих, свідків та підозрюваних в умовах протидії?

25. Негласні слідчі (розшукові) дії та оперативно-розшукові заходи: порівняльний аналіз.

26. Процесуальне закріплення особливостей проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

27. Особливості тактики проведення окремих негласних слідчих (розшукових) дій.

28. Надайте пропозиції щодо удосконалення процесу проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

29. Визначте поняття тактичної операції, тактичної комбінації та тактичного прийому.

30. Систематизуйте наявні тактичні операції.

31. Визначте тактичні операції, які доцільно застосовувати при розслідуванні злочинів в умовах протидії.

32. Обґрунтуйте необхідність внесення змін до діючого законодавства.

33. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Забезпечення збереження речових доказів».

34. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Попередження зникнення підозрюваного».

35. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Подолання неправдивих показань підозрюваного та його відмови від дачі показань».

36. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Захист свідків і потерпілих».

37. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Нейтралізація протидії корумпованих представників органів влади й управління, або корумпованих представників правоохоронного відомства, представники якого здійснюють розслідування».

38. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Нейтралізація протидії чиненої на осіб, які проводять досудове слідство».

39. Охарактеризуйте особливості проведення тактичної операції «Використання засобів масової інформації».

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

Список основних джерел

1. Конституція України: від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2-%D1%80>.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квітня 2012 р. (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
5. Доповідь Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії) 2011 р. «Верховенство права». URL: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-ukr](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-ukr).
6. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення, затверджені Наказом Генерального прокурора 30.06.2020 р. № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#n11>
7. Інструкція з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затверджена наказом МВС України від 16.02.2018 № 111. URL: [:https://zakon.rada.gov.ua](https://zakon.rada.gov.ua).
8. Інструкція про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС № 1377 від 06.11.2015, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 01.12.2015 за № 1498/27943. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1498-15>
9. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>
10. Про практику розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування: Узагальнення ВССУ з розгляду цивільних і кримінальних справ від 12 січня 2017 року. 19 с. URL: http://sc.gov.ua/ua/uzagalnennja_sudovoji_praktiki.html
11. Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ "Про деякі питання порядку оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування" від 09.11.2012 р.
12. Інформаційний лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ "Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження" від 05.04.2013 р.

13. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія. Одеса: Вид. дом «Гельветика», 2018. 1148 с.
14. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченко. Одеса : Фенікс, 2020. 924 с.
15. Александренко О. В. Криміналістичні проблеми подолання протидії розслідуванню: дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09. К., 2004. 256 с.
16. Arkusha L. I. Discovery and investigation of legalization of proceeds obtained from organised criminal activity; English version N. E. Alexeev. Odessa : Feniks, 2012. 428 p.
17. Arkusha L., Chipko N. Methods of committing and investigation of fraudulent motor vehicle transactions. *Russian Law Journal*. 2018; 6(4):126-153. <https://doi.org/10.17589/2309-8678-2018-6-4-126-153> (SCOPUS, Web of Science Core Collection). URL: <https://www.russianlawjournal.org/jour/issue/view/23>
18. Larysa I. Arkusha, Iryna V. Hloviuk, Serhii V. Zavalniuk. Problems of counterfeiting medical products in Ukraine. *Wiadomości Lekarskie*. TOM LXXII, 2019, Nr 5 cz II, maj. p.1131-1136. Indexed in: PubMed/Medline, EBSCO, SCOPUS, Index Copernicus, Polish Medical Library (GBL), Polish Ministry of Science and Higher Education. URL: <https://wiadlek.pl/wp-content/uploads/2020/01/WL-5-cz-II-2019.pdf>
19. Arkusha, L., Korniienko, M., & Berendieieva, A. Criminal activity in Ukraine in the light of current condition. *Amazonia Investiga*. 8(24), 2019, 386-391. (Web of Science Core Collection). URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/998/924>
20. Larysa Arkusha, Viktor Zagorodniy, Nataliia Fedchun. *Corruption schemes while purchasing medicinal products at the expense of state funds in Ukraine*. International Journal Of Pharmaceutical Research, Volume 12, issue 3, July - Sept, 2020.P. 1465-1470. Indexed in: PubMed/Medline, (SCOPUS). URL: <http://www.ijpronline.com/ViewIssue.aspx?Volume=26&Issue=58>
21. Arkusha, L., Torbas, O., Voloshyna, V. Zavtur, V., & Babchynska, T. PROBLEMS OF STARTING A PRE-TRIAL INVESTIGATION BEFORE AND DURING THE COVID-19 PANDEMIC. COMPARISON OF THE INTERNATIONAL CONTEXT. *IUS HUMANI-REVISTA DE DERECHO*. 2020. 9 (II). P. 291-316. (Web of Science Core Collection). URL: https://apps.webofknowledge.com/InboundService.do?product=WOS&Func=Frame&DestFail=http%3A%2F%2Fwww.webofknowledge.com&SrcApp=RRC&locale=ru_RU&SrcAuth=RRC&SID=D3x7yJM5d9mfsx5lmvH&customersID=RRC&mode=FullRecord&IsProductCode=Yes&Init=Yes&action=retrieve&UT=WOS%3A000586857700012
22. Аркуша Л.І. Основи методики виявлення та розслідування організованої злочинної діяльності при наявності корумпованих зв'язків: дис. ... канд. юрид.

наук : 12. 00. 09. X., 2002. 196 с.

23. Аркуша Л.І. Сутність методики розслідування організованої злочинної діяльності. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. XIX. Одеса, 2017. С. 14-21 (0,3 д.а.)

24. Arkusha L.I. General provisions of methodics of detection and investigation of organized criminal activity. Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 2. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. p. 24-41 (1,2 д.а.)

25. Arkusha L. I., Chipko N. V. General provisions of methodics of detection and investigation of organized criminal activity. Development and modernization of the legal systems of Eastern Europe: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph. Vol. 2. Lublin: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2017. p. 41-57 (0,7 д.а.) p. 41-50 N. V. Chipko (0,4 д.а.) ; p. 50-57 L. I. Arkusha (0,3 д.а.)

26. Аркуша Л.І. Особливості виявлення та розслідування легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Криміналістичне забезпечення виявлення і розслідування злочинів: монографія / за ред. В.В. Тіщенко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 212-233.

27. Аркуша Л.І., Немно Ю.М. Криміналістичний аналіз рейдерських захоплень підприємств. Криміналістичне забезпечення виявлення і розслідування злочинів: монографія / за ред. В.В. Тіщенко. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 392-410

28. Аркуша Л.І., Чіпко Н.В., Чумак С.П. Агентурний метод оперативно-розшукової діяльності: історія виникнення. Судова апеляція. № 4 (57). 2019. С. 6-14

29. Аркуша Л.І., Загородній І.В., Чіпко Н.В. Криміналістична класифікація злочинів, пов'язаних з існування неконтрольованих територій в Україні, та злочинців. Юридичний науковий електронний журнал. № 1. 2020. С. 238-241

30. Аркуша Л.І., Стародубов С.В., Стоянов М.М., Торбас О.О., Шилін Д.В. Бюро економічної безпеки України: перспективи та ризики. *Право і суспільство*. 2020. № 6. Ч. 2. С. 172-177. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/6-2_2020/part_2/28.pdf

31. Аркуша Л.І., Степанов Є.М. Соціальні чинники злочинності в Україні та роль мовного простору у викритті деяких її проявів. *Мова*. № 35. 2021. С. 16-25. DOI: <https://doi.org/10.18524/2307-4558.2021.35.237791> URL: <http://mova.onu.edu.ua/article/view/237791>

32. Басецкий И. И. Преступность : опыт координации противодействия: монография. Минск.: Академия МВД Республики Беларусь, 2001. 827 с.

33. Шехавцов Р. М. Форми та способи протидії розслідуванню злочинів і засоби їх подолання (за матеріалами кримінальних справ про вимагання, вчинені організованими групами, злочинними організаціями) : дис. ... канд. юрид. наук : 12. 00. 09; ЛАВС. Луганськ, 2003. 246 с.

Список додаткових джерел

1. Аркуша Л.І. Тактика застосування спостереження за особою, річчю або місцем в умовах протидії. Вісник ХНУВС. Спецвипуск, № 1 (76). Харків, 2017. С. 12-20
2. Аркуша Л.І. Значення розвідувальної діяльності у протидії організованим злочинності. *Протидія організованим злочинній діяльності: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конференції* (м. Одеса, 19 квітня 2019). Одеса, 2019. С. 3-6.
3. Аркуша Л.І. Тактика візуального спостереження у протидії організованим злочинній діяльності. Науковий вісник ДДУВС. Спецвипуск, № 103 (т). Д, 2019. С. 99-104 (інв.03453)
4. Аркуша Л.І. Організація спільних дій військових формувань і підрозділів Національної поліції України при виявленні злочинів. *Спільні дії військових формувань і правоохоронних органів держави: проблеми та перспективи: зб тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 12-13 вересня 2019 р.) / від. ред. Ю.В. Франчук. Одеса: Військова Академія. 2019. С.133-134.
5. Аркуша Л.І. Використання конфіденційного співробітництва: кримінально-процесуальний аналіз. *Кримінальна юстиція у підготовці майбутніх суддів, прокурорів, слідчих з урахуванням європейських стандартів з прав людини: міжнародна науково-практична конференція* (м. Одеса, 20-21 лютого 2020 р.). Львів, 2020. 281 с. С. 99-105.
6. Аркуша Л.І., Луговий О.М. Комплекси слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів у протидії злочинній діяльності. Вісник ХНУВС. Спецвипуск. № 1 (84). Ч.1. (т) Харків, 2019. С. 13-20
7. Аркуша Л.І., Мандриченко Ж.В. Оперативно-розшукова профілактика як складова діяльності Державного бюро розслідувань. *Державне бюро розслідувань: досвід становлення: матеріали II Міжнар.наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 21 червня 2019 р.). Одеса : Юридична література, 2019. С.382-385.
8. Аркуша Л.І., Загородній І.В., Чіпко Н.В. Журналістська та оперативно-розшукова діяльність: особливості співвідношення. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С.В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2021. т 2. С. 270-273
9. Аркуша Л.І. Значення лінгвістичних знань у протидії злочинності. *Слов'янські читання: матеріали 1 міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 24-25 травня 2021 р.). Одеса: Астропринт, 2021. С. 44-46.
10. Берназ В. Д. Тактичне рішення слідчого в умовах протидії розслідуванню : криміналістичні та психологічні проблеми дослідження. Право і безпека. 2004/3. № 1. С. 45–47.
11. Грицюк І. В. Протидія розслідуванню злочинів у сфері оподаткування: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12. 00. 09. Ірпінь, 2012. 19 с.

12. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А. Ф. Волобуєв, О. Є. Користін, Р. Л. Степанюк та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва. Харків : ХНУВС, 2011. 566 с.
13. Пилипенко Н. Забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства : поняття та сутність. *Вісник Академії управління. МВС*. 2010. № 2. С. 143–150.
14. Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі: монографія. Харків: Арсіс: ЛТД, 2007. 576 с.
15. Шевчук В. М. Ситуаційна обумовленість тактичних операцій: проблеми та перспективи дослідження . Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. праць. 2009. Вип. 9. С. 58–67.
16. Шевчук В. М. Слідча ситуація : поняття, структура, види та їх значення для оптимізації розслідування злочинів. *Юрид. наук. електронний журнал*. 2014. № 1. С. 139–143. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2014/39.pdf.
17. Шевчук В. М. Слідчі ситуації та їх вплив на розробку тактичних операцій. *Наук. вісник Міжнар. гуманітарного ун-ту. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 6/3. Т. 2. С. 125–129.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Каталог правових сайтів України - <http://pravoved.in.ua>
2. Єдиний веб-портал послуг - <http://www.kmu.gov.ua>
3. Національне антикорупційне бюро України - <https://nabu.gov.ua>
4. Офіс генерального прокурора - <http://www.gp.gov.ua>
5. Служба безпеки України - <http://www.sbu.gov.ua>
6. Міністерство внутрішніх справ <http://www.mvs.gov.ua>
7. Міжнародний антикримінальний та антикорупційний комітет (МААК) України - <http://antiterrortoday.com/ekspertnoe-soobshchestvo/organizatsii/3521-mezhdunarodnyj-antikriminalnyj-i-antiterroristicheskij-komitet-maak-ukraina>
8. Міжнародна асоціація ветеранів спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю - <http://www.alfa.org.ua>
9. Антірейдерський союз підприємців України - <http://antiraidер.ua>
10. Центр протидії корупції - <http://antac.org.ua>

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Тематичний план навчальної дисципліни.....	5
Тематичний виклад змісту навчальної дисципліни.....	7
Плани практичних занять.....	73
Питання та завдання для самостійної роботи.....	98
Питання для підсумкового контролю знань і вмінь.....	121
Ресурси для навчання.....	123

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ

Навчально-методичний посібник

Укладачі:

*Л.І. Аркуша, Л.М. Гуртієва, М.О. Д'ячкова, І.В. Загородній,
А.В. Мурзановська, А.В. Підгородинська, О.О. Торбас*

Підписано до друку 29.12.2021.
Ум-друк. арк. 6,5. Зам. № 2112-28.

Видано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.feniksbooks.com